

nordisk ARKIVNYT

I • 2006

Internationell evaluering av det
finländska arkivverket

7

Nordiskt Centrum för
Kulturarvspedagogik
bildat

35

En bog om folke-
tællingen fra 1703

47

Statens Arkiver
har udgivet en
ny arkivhåndbog

17

Arkivbeskrivelser
standardiseres i Norge

28

HOVEDREKAKTØR

Eiríkur G. Guðmundsson
Nationalarkivet, Reykjavík
e-post: eirikur@skjalasafn.is

LOKALREKAKTØRER

Danmark

Leon Jespersen
Rigsarkivet
Rigsdagsgården 9
DK-1218 København K
Tel.: (+45)33 95 41 01
fax: (+45)33 15 32 39
e-post lj@ra.sa.dk

Finland

Pertti Hakala
Riksarkivet
Box 258, FIN-00171 Helsingfors
Tel.: (+358) 22 85 21
fax: (+358)9 17 63 02
e-post pertti.hakala@narc.fi

Norge

Maria Press
Statsarkivet i Trondheim
Postboks 2825 Elgesæter
N-7432 TRONDHEIM
Tel.: (+47)73 88 45 00
fax: (+47)73 88 45 40
e-post maria.press@riksarkivaren.dep.no

Sverige

Maria Nordström Jarnryd
Riksarkivet
Box 12541
S-10229 STOCKHOLM
Tel.: (+46)87 37 63 36
fax: (+46)87 37 64 74
e-post: maria.nordstrom@riksarkivet.ra.se

NA udkommer fire gange om året.
ISSN 0546 2851

Layout: Prentsnið ehf
Trykkeri: Prentmet ehf

Retur

Þjóðskjalasafn Íslands
(Islands Nationalarkiv)

Hovedredaktøren

Kære læser,

Årgang 50 af Nordisk Arkivnyt løber af stabelen med årets første nummer. I anledning af 50 års jubilæet har man besluttet sig for at udgive et ekstra nummer, et jubilæumsnummer af Nordisk Arkivnyt, som er tilegnet de 50 år af nordisk arkivhistorie, som vort fælles blad har omtalt lige op til i dag. Redaktionen håber, at dette ekstra nummer vil foreligge til de Nordiske Arkivdage, som holdes i Uppsala i august.

Nærværende nummer af Nordisk Arkivnyt har mange budskaber til arkivsamfundet. Vi hører om evalueringen af det finske riksarkiv. Selve slutrapporten er undervejs, og vi håber også at høre om slutresultatet af denne omfattende evaluering. Forhåbentlig kan andre arkiver lære af den.

Det nye og meget spændende område inden for arkivlandskabet er formidling af den kulturarv, arkiverne opbevarer. Om dette kan vi læse både i Sveriges del af bladet og i det fælles nordiske afsnit.

Artiklerne fra Danmark handler på en eller anden måde om formidling og brug af arkiver og arkivalier. Der er en imponerende tilvækst i netadgang til registraturer, og i et projekt har man arbejdet med principper for emneordssøgning i registraturerne. Det er hensigten i de følgende numre i 2006 at omtale andre projekter: Henholdsvis Erica-projektet, regnskabsprojektet ved Erhvervsarkivet i Århus samt format- og strukturkonverteringsprojektet.

I Norge arbejdes der også med katalogerne. Man kan læse om standardiseringsarbejdet med den norske fælleskatalog, der ligger på nettet, og i detaljer se kriterierne for standardisering. Desuden omtales en meget interessant og livskraftig institution i dette nummer, riksarkivets digitalarkiv som i sin otte års levetid har haft 275 millioner søg på sin web, deraf over 40 millioner alene sidste år! Det ville være interessant at få samlet lignende tal fra andre webber.

Med håb om at læsningen bliver fornøjelig, og at året bliver frodigt.

Eiríkur G. Guðmundsson

Nordisk Arkivnyt

udgives af Þjóðskjalasafn Íslands (Islands Nationalarkiv)
Laugavegur 162 • IS-105 Reykjavík, Island
Tel.: +354 590 33 00 • fax: +354 590 33 01

Ombytta roller!

■ Sarah Tyacke ordförande för den internationella evalueringspanelen.

Sarah Tyacke är ordförande för den internationella evalueringspanel som utvärderar finska riksarkivets verksamhet och hennes medarbetare i panelen är John Herstad, Eric Ketelaar och David Leitch. Panelens medlemmar besvarar frågor som ställts av Pertti Hakala, som i sin tur tillsammans med kolleger inom det finska arkivsamfundet och andra personer tålmodigt besvarat panelens frågor under ett antal veckor åren 2004–2005.

Panelen vill rikta ett tack till alla

dem som deltagit i evalueringsprocessen för visad samarbetsvilja och beredskap att för panelmedlemmarna förklara arkivens verksamhet samt de traditioner och den historia som arkivverket grundar sig på. Varje land har sin egen särart, konstaterar Tyrche, vi erkänner detta faktum även om vi inte alltid i vårt arbete omfattar saker och ting på samma sätt som de finländska arkivarierna. Vi är ju trots allt från andra länder i Europa (Nederländerna, Norge och Storbritannien,

dvs. Skottland och England) och vi utvärderar det finländska systemet ur våra egna perspektiv i syfte att lägga fram förslag till förbättringar. Jag vet att vi i våra respektive hemländer också är i behov av olika förbättringar!

Intervju: Pertti Hakala

Det är andra gången det finska arkivverket utvärderas av en panel bestående av utländska evaluerare (den förra utvärderingen gjordes 1995–96). Vad är syftet med evalueringen? Varför är ni här?

Vi är här på inbjudan av undervisningsministeriet, som, efter vad vi förstått, följer ett program enligt vilket en ny utvärdering görs ca vart 10:e år. De direktiv för utvärderingen som vi fått är att redogöra för det snabba anammandet av ny teknologi inom statsförvaltningen och informations- och kommunikationsteknologin samt den ökande produktionen av elektroniska handlingar och digital information. Den teknologiska utvecklingen har haft en stor inverkan på arkivverket under de senaste åren och man hoppas att evalueringspanelen dels skall kunna medverka till att utveckla arkivverkets verksamhet i denna utmanande miljö, dels ta hänsyn till arkivverkets roll i förval-

tandet av kulturarvet och i landets informationsstrategi som helhet. Vår uppgift är att utvärdera hur kvalitativ och effektiv arkivverkets verksamhet i denna roll är, se över dess interna funktioner, analysera hur ändamålsenlig arkivlagstiftningen och annan relevant lagstiftning är och att vägleda arkivverket på dessa punkter. Vi förväntas också råda undervisningsministeriet i utvecklandet av riktlinjer för informationsförvaltningen och uppställandet av strategiska mål. Det är ett ansenligt arbete och panelen måste vara mycket selektiv beträffande de frågor där vi vill ge rekommendationer. Vi har endast beaktat huvudfrågorna vi kommer att ge rekommendationer om. På många områden kan andra länder bara avundas Finland för dess allmänna befogenheter beträffande dokumentförvaltningen och arkivverksamheten i landet och i sådana fall finns det inga behov av rekommendationer.

Hur utför ni evalueringen? Ni är alldeles uppenbart mycket upptagna personer som inte kan stanna i Finland i månader för att *in situ* studera varje enskild detalj rörande arkivverket.

Evaluering är ett välkänt instrument inom förvaltningen och reformeringen av den offentliga sektorn och har sedan 1990-talet använts både i Finland och i Storbritannien på många olika sätt. Jag tror dock att det är endast i Finland som evalueringen genomförs av en internationell utvärderingsgrupp, även om andra länder använt sig av internationell *benchmarking* inom vissa områden, med goda resultat. I detta fall har man valt att utföra intervjuer enligt ett på förhand uppgjort program och analysera dokumentation och material som

tillställts panelen. Vid behov har panelen justerat intervjuprogrammet och begärt om mer dokumentation när det stått klart att det är fråga om ett ämne som kräver närmare granskning och eventuellt kan leda till en rekommendation. Panelen har informerat ministeriet och arkivverkets ledningsgrupp om sina rön och bett om förklaringar ifall det varit svårt att bilda sig en uppfattning om det faktiska läget. Trots att tiden varit kort har den varit mycket koncentrerad och alla vi träffat har gjort sitt bästa för att hjälpa oss. Det är också skäl att nämna att vi i och med vår kollektiva erfarenhet – vi är ju alla riksarkivarier eller på annat sätt välmeriterade inom internationell arkiv- och dokumentförvaltning – nästan omedelbart kan bedöma om någonting fungerar bra eller inte. Det är inte nödvändigt att se allt och träffa alla för att veta vad det rör sig om.

Ni har inte blivit slumpmässigt utvalda. Vilka är era egenskaper och vilken sakkunskap företräder ni?

Vi kan inte säga varför lotten föll på oss. Det torde någon annan kunna svara på, men var och en av oss har något att bidra med och vi kan hänvisa till vår sammanlagda långa erfarenhet.

Eric Ketelaar förmodar att han blev tillfrågad tack vare sin erfarenhet som riksarkivarie i Nederländerna och inom det internationella arkivsamfundet. Eftersom hans landsman Theo Thomassen ingick i den första evalueringspanelen år 1996 antar han att ministeriet kanske tyckte att det var värt att ha en holländare ombord igen! Som ordförande kan jag bara instämma, och jag har förlitat mig på Erics expertis inom arkivvetenskap och i frågor kring lagstiftning och det akademiska gebitet. Herstad är för-

trogen med nordiska traditioner och har dessutom som riksarkivarie med stor framgång drivit igenom reformer och förändringar i Norge, i synnerhet då det gäller elektroniska handlingar. (Det är ordförandens åsikt, inte hans!). David Leitch är panelens sekreterare och är chef för generaldirektörens avdelning vid National Archives i London. Han ansvarar för planeringsprocesser, övervakning och rapportering till centralförvaltningen och har också samlat på sig en hel del erfarenhet inom ICA. Han redigerade nyligen en stor del av EU-rapporten om arkiven i den utvidgade europeiska unionen. För egen del gjorde jag en granskning på uppdrag av regeringen i mitten av 1980-talet och har en bred erfarenhet av museer och bibliotek förutom att jag har varit generaldirektör för National Archives. Där övervakade jag ombildandet av Public Records Office till National Archives (nu sammanslaget med Historical Manuscripts Commission) och dess utveckling till en organisation som är väl rustad att dra nytta av den digitala revolutionen inom dokumentförvaltning, arkivering och offentliga nättjänster.

Arkivverkets uppgifter och processer är varierande. Vilka aspekter och frågor tänker ni koncentrera er på?

Kort sagt koncentrerar vi oss på de frågor som vårt uppdrag innefattar. Vi har gått igenom arkivverkets processer på ett allmänt plan, men vi har fokuserat på vad vi har uppfattat som "stora frågor". Vi är trots allt inte här för att undersöka "tid och rörelse" och vi har noterat den professionalism som präglar våra finska kollegers dagliga värv. Våra rekommendationer gäller endast prioriteter och organisering i da-

gens läge. Vi har utgående från *Strategi 2010* också pekat på frågor som kräver större resursallokering än vad som nu är fallet.

Finns det aspekter och frågor utanför arkivverket som intresserar er?

Ja. Det finns aspekter som har att göra med organisation och prioriteringar som, vilket vi föreslår, kräver ställningstaganden av andra arkiv, andra ministerier och myndigheter och inte minst av undervisningsministeriet. Arkivverket bör utvecklas på vissa specifika områden, men kan inte nödvändigtvis göra det utan stöd från andra ministerier och myndigheter.

Har ni kunnat tränga in i arkivverket och dess filialer på djupet och så att säga krypa under skinnet på dem? Era föregångare 1995–96 lyckades inte alltid sätta sig in i det nordiska samhällets och den nordliga mentalitetens egendomligheter.

Den vore rätt modig som vågade påstå att han gjort ett bättre jobb än sina föregångare. Jag befarar att vi inte ens med John Herstads hjälp någonsin kommit så långt som "under skinnet". Man kan aldrig vara helt säker på att man förstått problemen och fenomenen rätt eller kommit till botten med dem. Det har att göra med både kultur och språk och språkförbistringarna är helt naturligt ett hinder som man måste räkna med. Men vi har tillbringat två hela veckor i Finland och vi har kunnat göra ändringar i det utstakade programmet och har gjort det flera gånger. Vi är professionella arkivarier från tre olika europeiska länder och vi är företrädare för olika arkivtraditioner, inklusive den nordiska. Vi har stött på en imponerande öppenhet och smidig attityd och vi

■ Eric Ketelaar

har bemötts med stor vänlighet och överväldigande hjälpsamhet.

Den humor som de finländare vi mött varit behäftade med har t.ex. varit spetsad med en stor dos av ironi, och vi har njutit av sidoreplikerna vid våra intervjuer lika mycket som av de officiella redogörelserna. Vi skall fortsätta att försöka förstå, eftersom det är viktigt att evalueringen utmynnar i rekommendationer som är genomförbara i praktiken. Vi fick t.ex. höra att finnarna brukar tänka först och sedan tänka en gång till. Men vi har åtminstone förstått att det finns variationer i tillvägagångssätten.

Men eftersom vi å andra sidan kommer från utlandet är det vår uppgift att ställa obekväma frågor om varför ni gör saker och ting så som ni gör och göra obehagliga iakttagelser. Annars kunde ni väl göra evalueringen bättre själv?

Resultaten av er granskning kommer att publiceras i en rapport inkommande vår. Har ni redan några förhandsobservationer om det finska arkivverket, som ni kunde erbjuda Nordisk Arkivnyts läsare, utan att avslöja alla godbitar? Ni behöver inte vara artiga.

Alla goda journalister älskar *scoops*

■ John Herstad

och du tycks inte vara något undantag. Vi har ingen anledning att vara ohövliga, eftersom arkivverket är en fin professionell organisation. Det behöver dock utvecklas i detta skede för att kunna hävda sig och ha någonting att erbjuda den digitala värld vi alla lever i idag, men också för att upprätthålla sin långvariga roll som väktare av det dokumenterade arvet och övervakare av landets dokumentförvaltning. Vi har upplysts om att rapporten kommer att publiceras inom kort, så ni får ge er till tåls ännu en tid.

Några av er har besökt Finland flera gånger, andra mera sällan. Finns det något utanför just arkivsfären som särskilt har väckt ert intresse? Vad kommer ni att minnas från ert besök i Finland?

Nåväl, den frågan får var och en besvara själv.

Erik Ketelaar skriver: Jag gillade speciellt konstsamlingen i Ateneum i Helsingfors, i synnerhet som mitt intresse för finländsk konst under 1800- och 1900-talet nyligen vaknat tack vare en stor utställning om finländsk konst i stadsmuseet i hemstaden Haag. Som vetenskapsman inom arkiv- och informations-

vetenskap fäste jag mig särskilt vid en målning: Alpo Jaakolas *Äänittäjät* (sv. Inspelare, 1962). Denna målning illustrerar starkt ett begrepp som jag förespråkade sedan mitt föredrag vid 11. internationella arkivkongressen i Paris 1988: hur "sammanlänka arkiv med sinne". Inte ordagrant (såsom Vannevar Bushs och Joseph Lickliders profetior om 'mänskliga hjärnor och datamaskiner ... ytterst nära sammanlänkade'), utan som en utmaning att skapa system som gör arkivinformatiön kompatibel med nyttjarnas förväntningar och föreställningar.

John Herstad skriver: Jag har besökt Finland flera gånger, både privat och yrkesmässigt. En sommar i början av 1980-talet körde jag med bil från Tromsø till Jyväskylä och efter några dagar vidare till Åbo. Det var en trevlig resa tillsammans

med frun och barnen. Jag har också besökt S:t Michel och flera gånger även Helsingfors. Finsk artighet, hjälpsamhet samt viljan att samarbeta och kompromissa är fascinerande och finländsk idrott har alltid gjort ett intryck på mig.

David Leitch skriver: Finland är det enda nordiska land som jag inte tidigare hade besökt, så det var en av orsakerna till att jag beredvilligt tackade ja till Sarahs inbjudan att fungera som panelens sekreterare. Likheter mellan Finland och mitt hemland Skottland är anmärkningsvärda – båda är små länder med en befolkning på ca fem miljoner och stora glesbefolkade regioner. Jag har knutit många vänskapliga förbindelser med finska kolleger i samband med panelarbetet. Jag kommer också att bära med mig bilden av ett folk med ett utpräglat kulturarv, något som

många utlänningar dessvärre inte fullt kan uppskatta till följd av det grymt svåra finska språket.

Sarah Tyacke skriver: Jag har haft goda vänner i Finland alltsedan mina dagar i Map Room i British Museum på 1970-talet och jag var mycket glad att få träffa en av dem igen när jag besökte Finland. Jag kommer också att minnas besöket i S:t Michel och utställningen över Mannerheim. I S:t Michel såg jag äntligen också en aning snö, för vilket ni finländare tycks ha lika många uttryck som vi har för regn. Som kartografihistoriker har jag i många år önskat få bekanta mig med Nordenskiöld-samlingen, vilket nu gick i uppfyllelse. Vad gäller finska språket, befarar jag att min kunskap aldrig kommer att sträcka sig längre än till *kippis* (skål). ♦

Biografier

John Herstad: Generaldirektör för norska arkivverket och Riksarkivet i Oslo (lämnar ämbetet i juli 2006 som 70-åring). Jag utexaminerades som historiker vid universitetet i Bergen 1963 och verkade som forskare vid samma universitet fram till 1974. Därefter flyttade jag norrut och blev professor i historia vid det nya universitetet i Tromsø. Jag utnämndes till generaldirektör år 1982 och har skött tjänsten sedan dess. Jag gillar att sjunga och spela gitarr i goda vänners sällskap.

Eric Ketelaar: Sedan 1997 professor i arkivvetenskap inom humanistiska fakultetens institution för mediastudier vid Amsterdams universitet. Jag är hedersprofessor vid Monash University i Melbourne (fakulteten för informationsteknologi). Min nuvarande undervisning och forskning berör huvudsakligen den sociala och kulturella kontexten kring skapande och användning av dokument. Jag är utbildad jurist och rätthistoriker och avlade mina examina, LL.M. (1967) och

LL.D. (cum laude), vid universitetet i Leiden. Jag var riksarkivarie i Nederländerna 1989–1997. Åren 1992–2002 innehade jag också lärostolen i arkivvetenskap vid historiska institutionen i universitetet i Leiden.

Jag är invald medlem i Holländska Litteratursällskapet och Kungliga Holländska Vetenskapsakademien. År 1987 beviljade mig franska regeringen orden Chevalier de l'Ordre d'Arts et des Lettres och 2003 utnämnde drottning Beatrix mig till officer av Oranien-Nassau-orden.

David Leitch: Chef för generaldirektörens avdelning vid National Archives (TNA) i London. Efter min doktorsgrad i modern fransk historia inledde jag min karriär som arkivarie i Glasgow i Skottland. Sedan dess har jag arbetat med privatarkiv inom Historical Manuscripts Commission (numera en del av TNA), organiserat och genomfört TNA:s inspektionsprogram för lokal- och specialarkiv samt sammanställt TNA:s organisationsplaner. Jag har också under en tid varit aktiv inom det internationella arkivrådet

och är för tillfället medlem av redaktionsrådet för tidskriften *Comma*. Utanför arkivvärlden kretsar mina hobbyer kring teater, film, språk och litteratur – och för sådant lämpar sig London ypperligt!

Sarah Tyacke: CB FSA FRHist S, Hon D Phil, verkade intill nyligen som högsta chef för National Archives i London och är numera Leverhulme Emeritus Research Fellow och gästprofessor vid Royal Holloway inom University of London. Jag är fortsättningsvis intresserad av arkiv- och utbildningsfrågor i egenskap av ordförande för International Records Management Trust (IRMT), som styrelsemedlem i London Metropolitan University och som styrelsemedlem i Royal Holloway, University of London. Jag forskar och skriver i kartografins, forskningsresandets och arkivens historia och har en förkärlek för det maritima och resandet. Min 'lediga' tid fördelas numera mellan familjen och trädgårdsskötsel samt huset med halmtak som vi håller på att renovera i Bretagne. ♦

Internationell evaluering

av det finländska arkivverket

Verksamheten vid det finländska arkivverket var i slutet av 2005 föremål för internationell evaluering. Senast företogs en dylik evaluering 1996 under ledning av Trudy Huskamp Peterson från Förenta Staternas nationalarkiv och direktör Theo Thomassen från Statliga arkivskolan i Holland (Rijks Archief-school). Förrättandet av ytterligare en evaluering aktualiserades bl.a. i samband med utvecklingsprojektet inom förvaltningens resultatstyrning. En arbetsgrupp vid undervisningsministeriet som tillsatts för att dryfta utvecklandet av resultatstyrningen inom vetenskapspolitiken pläderade i en promemoria i slutet av 2002 för en förnyad evaluering av arkivverket åren 2005–2006. Bland de institutioner som faller under vetenskapspolitiken var Finlands Akademi föremål för en dylik evaluering 2003. Erfarenheterna av denna evaluering utnyttjades vid planeringen av evalueringen av arkivverket.

Evalueringen år 1996 hade utförts på initiativ av arkivverket. Denna gång kom initiativet från undervisningsministeriet. Ministeriet motiverade evalueringsbehovet först och främst med de förändringar som ägt rum i arkivverkets

verksamhetsmiljö, i synnerhet utvecklingen av ICT-verksamheten inom den offentliga förvaltningen. Arkivverket bör utveckla sin egen beredskap att styra hanteringen av elektroniskt material, ta emot dylikt material och ställa det till förfogande för dem som behöver det. Övriga faktorer var de förändringar som ägt rum i förvaltningens struktur (och som äger rum som bäst) och i synnerhet projektet för utveckling av den offentliga förvaltningens produktivitet. Rätt fokusering av arkivverkets resurser var ett viktigt argument. Det har ju bedömts att mängden pappershandlingar i arkivverket kommer att fördubblas före år 2020. Dessa frågor dryftades redan i samband med beredningen av arkivverkets *Strategi 2010*-dokument, vilket stadfästes 9.12.1004.

Beredningen av evalueringen inleddes parallellt med strategiprocessen i maj 2004, då en styrgrupp samlades för projektet. Ledningsansvaret för gruppen anförtröddes direktör Sakari Karjalainen från undervisningsministeriet. Till medlemmar kallades generaldirektör Jussi Nuorteva och arkivrådet Raimo Pohjola från Riksarkivet. Till sekreterare kallades överinspektör

Raimo Pohjola

Anne Luoto-Halvari (från 1.8.2005 överinspektör Irma Reijonen) från undervisningsministeriet och överinspektör Leena Airola från Riksarkivet. Till styrgruppen kallades senare ännu programdirektören för informationssamhällesprogrammet Katriina Harjuhahto-Madetoja från statsministerns kansli och överinspektör Katju Holkeri från finansministeriet.

Valet av medlemmar i evalueringspanelen var naturligtvis ett viktigt beslut, som bereddes länge. Till panelen önskades så erfarna experter som möjligt, kännedomen om nordiska förhållanden inte att förglömma. Undervisningsministeriet beslöt i mars 2005, på rekommendation av styrgruppen, att kalla generaldirektör Sarah Tyacke (National Archives/London) från nationalarkivet för England och Wales till ordförande för panelen; till medlemmar kallades professor Eric Ketelaar från Amsterdams universitet och riksarkivarie John Hirstad från norska riksarkivet. Till sekreterare kallade panelen senare David Leitch från nationalarkivet för England och Wales.

Ordförande för panelen besökte Finland redan 6–8.12.2004, varvid syftet med evalueringen definierades noggrannare och panelens arbetssätt och praxis avtalades. Tyacke besökte redan i detta sammanhang fem olika ämbetsverk och inrättningar och träffade 12 personer.

Undervisningsministeriet tillsatte officiellt panelen 30.3.2005. Som dess kärnuppgifter angavs att bedöma

- 1) kvaliteten och verkningsgraden inom Arkivverkets uppgifter;
- 2) de interna funktionerna inom Arkivverket, dess organisering och ledarskap, tjänster, processer, resursallokering, kostnads-effektivitet;
- 3) därtill förväntades evalueringspanelen kommentera arkivlagstiftningens relevans och bedöma styrningsmekanismerna och de strategiska målsättningarna från undervisningsministeriets sida samt Riksarkivets roll som forskningsorganisation och -infrastruktur.

Panelen förväntades framföra rekommendationer beträffande utvecklingen av arkivverket, vilka skulle kunna utgöra en grund för beslutsfattandet i såväl undervisningsministeriet som arkivverket.

Panelen besökte Finland två gånger, 25–29.10 och 11–16.12.2005. Arbetet organiserades så att totalt 72 personer från olika ämbetsverk, inrättningar och referensgrupper blev kallade till intervjuer. De företrädde undervisningsmini-

steriet, finansministeriet, övriga ämbetsverk, ledningen för den statliga ICT-verksamheten, kommunalförvaltningen, arkivverket och dess personal, delegationen för arkivverket, de privatarkiv som åtnjuter statsstöd, Tammerfors och Åbo universitet, arkivverkets kunder och en del andra referensgrupper.

Panelmedlemmarna besökte landsarkiven i S:t Michel och Åbo. I S:t Michel besöktes även Helsingfors universitets konserverings- och digitaliseringscentral, yrkes-högskolan i staden och Näringslivets centralarkiv. I Åbo bekantade man sig med Åbo Akademis bibliotek och träffade företrädare för universitetets utbildningscentral.

Inför dessa besök försågs panelmedlemmarna i juli och september 2005 med materialpaket, för att underlätta förberedelserna inför Finlandsbesöket. Paketen innehöll t.ex. den centrala lagstiftningen och material om förvaltningen i Finland i allmänhet och om arkivverket i synnerhet. Materialet kompletterades under intervjuernas lopp. På så sätt tillkom en nog så täckande dokumentation av arkivverket och dess verksamhetsmiljö. Panelmedlemmarna var särskilt intresserade av statistiskt material, som man inte i förväg förstått att skicka tillräckligt av. Insamlandet av materialet var onekligen en pärs, eftersom s.g.s. allt måste översättas till engelska. Arrangerandet av intervjuerna beredde också projektgruppens sekreterare, och i synnerhet Leena Airola vid

Riksarkivet en hel del arbete. Den internationella arkivpressen bidrog även till materialet; panelmedlemmarna konsulterade flitigt de statistiska tabellerna i Nordisk Arkivnyt. Inför deras andra besök publicerade der Archivar (nr 4/2005) en exposé över det finländska arkivverket som dock gav en överdrivet positiv bild av tillväxten för arkivverkets personalresursers del.

I samband med förberedelserna inför evalueringen utfördes våren 2005 en självbedömning, som utfördes med hjälp av en CAF-bedömningsmodell. Resultaten skickades till panelen. I samband med evalueringen utfördes sommaren 2005 även en komparativ bedömning av de nordiska arkivverkens arkivdatabaser, vars resultat likaså sändes till panelen.

Panelmedlemmarna tog genast efter det andra besöket itu med formulerandet av sin rapport. Rapportutkastet har i januari 2006 redan i två repriser granskats av undervisningsministeriet. Den färdiga rapporten överläts till ministeriet 28.2.2006.

Redan själva evalueringsprocessen har gett mycket att tänka på beträffande metoderna och processerna vid arkivverket, och huruvida de borde utvecklas. Det skall bli intressant att se vilka utvecklingsförslag som rapporten kommer att innehålla, och hur panelmedlemmarna kommit det finländska arkivverket och dess verksamhetsmiljö in på livet. ♦

Arkivfackföreningen AAY fyllde 85 år

Arkivfackföreningen r.f. fyllde 85 år i oktober 2005. Föreningen är en av de äldsta inom det akademiska fackliga centralförbundet AKAVA. Arkivfackföreningen grundades 1920 och hette då Tjänstemannaföreningen för Riksarkivet och statens centralbibliotek.

Föreningen deltog första gången i arbetstvist redan 1922, då tjänstemännen sade upp sig *en masse* för att driva fram bättre löner från de statliga arbetsgivarna. Vid den tiden hade tjänstemännen inte rätt att strejka, och kollektiv uppsägning var det enda sättet att utöva påtryckning på arbetsgivarna. Arkivfackföreningen har endast en gång, 1947, gått i strejk.

Föreningen fungerade långt in på 1960-talet som en korporativ organisation, där också de högsta tjänstemännen vid Riksarkivet förblev medlemmar. Först på 1970-talet ändrades medlemskårens struktur i och med att personer inom andra sektorer av statsförvaltningen anslöt sig till AAY.

Namnet Arkivfackföreningen r.f. antogs 1979. Föreningen bytte även centralförbund och lämnade Tjänstemannacentralen r.f. och anslöt sig till AKAVA r.f. Arkivfackföreningen har haft prägeln av intresseorganisation inom den offentliga sektorn. Medlemskåren uppgår till drygt 300 personer, av vilka 50 % verkar inom statsförvaltningen, 15 % inom den kommunala sektorn och 23 % inom den privata. Föreningen har under årens lopp främst haft betydelse som skapare av en yrkesidentitet. Främjandet av löneutveckling, skolning och internt samarbete på arbetsplatserna har varit centrala frågor för Arkivfackföreningen.

Med anledning av jubileet arrangerade AAY ett seminarium kring arkivarieprofessionen och hur den har förändrats. Talare var riksarkivarie Jussi Nuorteva, utrikesministeriets långvarige informationsförvaltningschef Martti Favorin och Arkivfackföreningens ordförande Pekka Henttonen.

**Tapio Bragge och
Pekka Henttonen**

Inläggen och de livliga diskussionerna berörde flera teman. Ett viktigt tema var förändringarna i professionen. Till en början utvecklades dokumentförvaltningen med tanke på slutarkivets behov, men nu utgör den ett stöd för själva organisationen. I och med införandet av elektroniska system har de historiska arkiven och dokumentförvaltningen fjärmats från varandra. Frågan ställdes om det längre handlar om samma profession.

Ett annat tema var läget inom professionen. Branschen behöver marknadsföras och göras bättre känd. Arkivfackföreningen har en viktig roll inom utvecklandet av professionen, eftersom den som enda organisation i branschen ser på utvecklingen med de högskol utbildades ögon. ♦

Kultur- arvspædagogikken

og behovet for overblik, forskning og udvikling

Eva & Henrik Sjøgren Zipsane

Med begrebet kulturarvspædagogik har vi ønsket at have et samlebegreb for de læringsprocesser, som involverer såvel de materielle som immaterielle kulturlevninger.

Siden 1960'erne, da kulturhistoriske museer begyndte at ansætte museumslærere og skabte sammenhængende programmer for især skoleklasser, er der sket en tidvis ganske intensiv udvikling af feltet. Kulturhistoriske museer arbejder i dag med pædagogik "hjemme" på museerne – indenørs og ude på frilandsmuseerne – og ude i "felten", altså i kulturlandskabet. Kunstmuseer har udviklet deres egne pædagogiske specialiteter, og de sidste ca. 15 år er arkiver begyndt at udbyde pædagogiske programmer og udvikle deres helt specielle greb ud fra deres specielle muligheder.

Interessen for det samlede felt er stort, og det er voksende. Flere og flere opdager de store muligheder, der skabes gennem at have et lærende perspektiv på både produktionen af og brugen af kulturarv.

Kulturarv kommer til udtryk i blandt andet kulturlandskabet, genstande, dokumenter og både to- og tredimensionelle billeder. For at have et instrumentelt overblik har vi valgt forenklet at udpege fire forskellige kulturarvspædagogiske discipliner, nemlig kulturmiljøpædagogik, museumspædagogik, arkivpædagogik og kunstpædagogik. Opdelingen har mange mangler, men bærer dog med sig to vigtige aspekter på den samlede kulturarvspædagogiske virksomhed, som den ser ud i dag. Det handler dels om respekt for, at det i hovedsagen er tre forskellige institutionstyper (arkiver, kulturhistoriske museer og kunstmuseer), som hver især med deres traditioner har skabt "sine" pædagogikker. Og det handler desuden om, at materialekategorierne har haft stor betydning for nogle hovedkarakteristika, som gør en disciplinopdeling mulig.

En kortfattet karakteristik af de nævnte fire kulturarvspædagogiske discipliner kan se således ud:

- *Kulturmiljøpædagogikken* tager sit udgangspunkt i anvendelsen af kulturmiljøet, altså f.eks. arkæologiske frilægninger, kulturhistoriske bygninger, større bygnings- og landskabsmiljøer osv. Disse miljøers iboende autenticitet – "det var præcis her det skete!" – er af central betydning for kulturmiljøpædagogikken. Deltagernes associationer ud fra det de ser, hører, eventuelt rører ved og i det hele taget sanser "in situ" kan udpeges som karakteristisk ved læreprocessen.
- *Museumspædagogikken* kan umiddelbart være sværere at indfange, men tager sit udgangspunkt i de forskellige samlinger med den museumsfrembragte autenticitet i disse (da samlingerne næsten altid er taget ud af og bort fra sin før-museale sammenhæng) og så indlevelsen og gestaltningen herudfra. Indlevelsen og gestaltningen er af central betydning i museumspædagogikken – og disciplinbeskrivelsen kan siges at være

■ En bild från arkitektävlingen på det vinnande förslaget till ett gemensamt hus, en ny gränslös publik arena. Foto: Konsult AB, Göteborg.

dækkende for både kulturhistoriske indendørsmuseer og fri-landsmuseer. At deltagerne gennem hjælp til egen indlevelseshformåen bibringes overbevisningen om, at “sådan her kan det meget vel have forholdt sig!” kan udpeges som karakteristisk ved læreprocessen.

- *Arkivpædagogikken* tager sit udgangspunkt i arkivalierne. Som for kulturmiljøpædagogikken spiller også her den iboende autenticitet en helt central rolle. “Det her er de ægte skriftlige efterladenskaber, som per definition dokumenterer / definerer den tid og situation, de skabtes i!” I læringen udnytter man således, at “fortiden taler direkte til os” og opdagerglæde indtil næsten detektivisk jagt på “doku-

mentation” kan udpeges som karakteristisk for læreprocessen.

- *Kunstpædagogikken* har dobbelt udgangspunkt. Dels er der tale om de kunstneriske “billeder”, som findes omkring os, og dels er der de billeder, som i en eller anden udstrækning udgiver sig for at være af dokumenterende karakter, f.eks. fotografier eller filmproduktioner. Spændingsfeltet mellem fiktion og fakta bliver gennem arbejdet med dels tolkninger og dels deltagerens egen kreativitet karakteristisk for læreprocessen.

Der kan sikkert føjes en del til, men vi har oplevet, at disse ikke alt for skarpt formulerede definitioner er ret funktionelle. I den praksis for kulturarvspædagogisk virksomhed, som findes beskrevet, giver

ovenstående disciplinbeskrivelser mening.

Det er vigtigt med den omtalte respekt for de fire discipliners forskelligheder og for deres traditionelle institutionshjemsteders særlige muligheder og udfordringer. Men det er lige så vigtigt at se på det potentiale, som findes ved at lade disciplinerne arbejde sammen, krydse hverandre og hjælpe hverandre fremad i læreprocesserne, som derved kan blive rigere gennem kvalitetshøjnelse og effektivisering.

Det er her, hvor man i Östersund har særlige forudsætninger med nært samarbejde mellem arkivinstitutioner og museum med både kunst, kulturhistorie og fri-landsmuseum – og alt sammen af rimelig størrelse i både samlinger,

personalemæssige ressourcer, besøgstal osv.

Men det er lige så vigtigt at have et forholdningssæt, hvor den pædagogiske side af begrebet kulturarvspædagogik gives lige så stor vægt som kulturarven. Det indebærer f.eks., at pædagogikkens tre grundbetydninger – *målgruppe*, *metode* og *læringsmål* – til stadighed alle tre holdes i fokus. Det lyder elementært, men erfaringen viser, at dette forholdningssæt alt for ofte er bortglemt, når vi traditionelt uddannede "kulturarvsfolk" beskæftiger os med pædagogik.

Det er vigtigt at holde frem, at pædagogik i forbindelse med kulturarv ligesom i andre sammenhænge ikke "kun" har noget med børn at gøre. Vi taler om livslang og livsvid læring. Kulturarvspædagogik bliver derfor i vores verden en relevant tilgang over for mange forskelligartede målgrupper. Lige så vigtigt bliver det for os, at metoderne ikke blot relaterer til formel læring. Det er ikke blot inden for

rammerne af læring for f.eks. skoleklassen, den forhåndsbookede gruppe af pensionister fra senioruniversitetet eller indvandrerlærerelevgrupper som kulturarvspædagogikkens metoder udvikles for. Der er behov for og eksisterer i realiteten allerede mængder af metodiske greb for at kunne håndtere de mange forskellige målgrupper for kulturarvspædagogikken. Vi er blot ikke vant til at se det som lærende processer. Den individuelle slægtsforsker på læsesalen indgår i deltagerstyret læreproces, og den besøgende børnefamilie under turistsæsonen på frilandsmuseet indgår i en anden type læreproces præget af oplevelse gennem sanse- lig indlevelse. Læringsmålene for kulturarvspædagogikken behøver ikke heller være kundskab om historie eller kunst. Kulturarvspædagogikken kan have helt andre læringsmål, hvor kulturarven i sig selv blot bliver "redskab". I 2000-tallet kan det i den forbindelse være interessant at se på hvilke kom-

petencer, som efterspørges i samfundet – det lokale og det globale!

Kulturarvspædagogikken er et felt med både bredde og dybde. Og det er et felt med masser af udfordringer og muligheder. Der findes allerede en mængde gode eksempler på "best practice", der findes sporadiske initiativer til udvikling af nye metoder, og der foregår også i begrænset omfang forskning. For os er det imidlertid tydeligt, at kontinuerligt overblik og spredning af erfaringer samt en ambitiøs udviklings- og forskningsmotor indenfor området savnes.

Det har været sådanne overvejelser samt erkendelsen af de unikke muligheder i Östersund og Jämtland, som har dannet baggrunden for initiativet til dannelsen af Nordisk centrum for kulturarvspædagogik. ♦

Skribenterna är landsarkivarie respektive landsantikvarie i Östersund.

Besök från Egypten

Den 25 januari 2006 fick det svenska Riksarkivet besök av Sohir Hussein. Hon arbetar på Egyptens motsvarighet till Lantmäteriet som lantmätare. Anledningen till besöket var att Lantmäteriet nu genomför ett digitaliseringsprojekt av s.k. förätningsakter i Egypten. Tidigare har hon besökt MKC i Fränsta, Lantmäteriet i Gävle samt regionala lantmäterimyndigheten i Örebro. Med vid besöket var också Christer Berntsson, projektledare vid Lantmäteriverket. Programmet på Riksarkivet var följande. Först hälsade arkivrådet vid Avdelningen för tillsyn och rådgivning (TR-

avdelningen) Per Jansson välkommen och berättade om Riksarkivets organisation och verksamhet. Därefter berättade undertecknad lite närmare om TR-avdelningens inspektionsverksamhet. Det blev bl.a. en intressant diskussion om leveranser av arkiv och om den svenska offentlighetsprincipen. Nästa punkt på dagordningen var att Olof Karsvall och Mats Höglund vid projektet för Äldre geometriska kartor vid Avdelningen för statliga arkiv i Riksarkivet berättade och praktiskt demonstrerade sin verksamhet. Sohir var mycket imponerad av de gamla kartorna och fick också tillfälle att

Martin Utvik

fotografera dem. Hon berättade att de äldsta Egyptiska myndighetsarkiven är från 1800-talet. Hon ställde frågor bl.a. om hur indexering och beskrivning av kartorna sker. Därefter följde en visning i berget, dvs en förevisning av arkivhandlingar, vilket sköttes av undertecknad. Avslutningsvis demonstrerade jag NAD-databasen och hur man gör sökningar efter arkiv i ARKIS II. ♦

Skribenten är verksam vid Avdelningen för tillsyn och rådgivning i Riksarkivet, Marieberg.

Arkivdagarna 2006

Maria Nordström Järnryd

Arkivdagarna 2006 – med undertiteln “Från papper till elektronisk arkivering” – ägde rum den 31 januari t.o.m. den 1 februari 2006 i World Trade Center i Stockholm. Arrangörer av evangemanget var Dokument Info. Olle Ebbinghaus var konferensansvarig och till sin hjälp hade han projektledare Christer Sundberg. Upplägget var att båda dagarna började och slutade med en gemensam programpunkt för alla besökarna. Däremellan fanns det tre olika seminarier att välja på vid varje pass. Första dagen fanns 15 föredrag att välja mellan och andra dagen 12 stycken. Som bekant är det inte alltid så lätt att välja.

Oxenstierna

Invigningstalare var riksarkivarie Tomas Lidman som talade om “Det statliga arkivväsendets utmaningar”. Andra dagen inleddes av Gunnar Wettergren som är samhällspolitisk chef på SACO. Hans ämne var “Arkiven är verksamhetens själ – från Oxenstierna till Persson”. Myndighetssfären var bland föredragshållarna representerad av bl.a. riksarkivarie Britt Strandberg, Räddningsverket, som talade om “Organisering av doku-

Microsoft recall

31 jan - 1 feb 2006
World Trade Center
Stockholm

INBJUDAN TILL

Arkiv DAGARNA 2006

Från papper till elektronisk arkivering på 2 dagar...

Ur programmet:

- Arkiven är verksamhetens själ
- e-Arkivering - är det så svårt egentligen?
- Det kommunala diariet - en helhet eller flera delar?
- Det statliga arkivväsendets utmaningar
- Hur lyckades Nordea minska 9 km arkiv till 2.5 km?
- Serbanes-Oxley - hur berör det oss i Sverige?
- Dokumenthantering för en effektivare Riksbank
- Diarieföring behövs inte!

För mer information och anmälan se:
www.dokumentinfo.se

Partners: alim IT-Företagen nla Dokument Info

menthanteringen vid Räddningsverket” och arkivchef Andreas Ljung, Premiepensionsmyndigheten, som är en gammal kurskamrat till mig från arkivkursen 1989. Andreas ämne var “Hellre ett schema för allmänheten än ett allmänt arkivschema!”.

Att bygga kommunal arkivverksamhet

Landsting och kommuner var företrädare bland talarna av kommunarkivarie Eva Karlsson, Alingsås, som berättade om “Att bygga kommunal arkivverksamhet – tankar och reflektioner”, Stockholms stadsarkivarie Björn Jordell, vars ämne var “Bevara, vårda och distribuera – Digitalisering av kyrkans bokföring” och Enes Ramovic från Landstingsarkivet i Stockholms län, som tillsammans med Lars-Olov Samuelsson från Pro4u Competence Network AB talade om “E-arkivering – är det så svårt egentligen? Lärdomar från ett införande på Stockholms län landsting”.

Dokumentstyrning och arkivering inom näringslivet

Från den privata sidan märktes Si-

vert Gustafsson som är Document Manager inom Saab Bofors Support samt ordförande för Näringslivets arkivråd (NLA). Siverts ämne var “Dokumentstyrning och arkivering inom näringslivet. Vidare måste jag nämna Paula Palk som är Application Engineer vid Adobe Systems Nordic AB. Hennes anförande handlade om “PDF/A – ISO-standard för elektronisk arkivering”. En eloge till Paula för att hon berättade om detta så att jag förstod.

Middag på Hasselbacken

World Trade Center har ljusa, öppna och fina lokaler. De ligger mycket centralt i Stockholm. Nära både fjärrtåg, flygbuss, pendeltåg och tunnelbana. Kaffe och god lunch serverades. En minimässa med leverantörer höll till i anslutning till föredragslokalerna och kaffet. På tisdagskvällen bjöds på middag på Hasselbacken. Sedan är det alltid trevligt att träffa kollegor man inte sett på länge.

Mansgrisig broschyr

Allt lyckat alltså om det inte vore

för arrangemangets broschyr. Högst upp bilder från tidigare arrangemang, såsom ett hus, en dator, en lunch samt bilder på konferensdeltagare, varav fyra är män, inte alltför unga i korrekt klädsel, och en är kvinna. Hon är naturligtvis ung och hennes kofta sitter trång över bysten. Längst ner fyra bilder på föredragshållare. Alla fyra män. Varför det? Förutom tidigare i artikeln nämnda kvinnor deltog som talare Anneli Sundqvist som är universitetsadjunkt vid Mittuniversitetet i Härnösand, Riksarkivets egen normeringsexpert i.e. arkivarie Britt-Marie Östholm och Gunilla Nordström som är avdelningschef vid Landsarkivet i Göteborg och även kursansvarig för arkivvetenskap vid Göteborgs universitet m.fl.. Alla dessa kvinnor är duktiga, kunniga på sitt område och flertalet har mycket lång erfarenhet.

Olle och Gunnar – varför fick ingen av dem vara med och pryda broschyrens framsida? Annars var det ett trevligt och givande arrangemang. ♦

Nordiska Arkivdagarna 2006

De Nordiska Arkivdagar hålls i Uppsala den 23–25 augusti 2006.

Fullständigt program og möjligheter att anmäla finns på

<http://www.akademikonferens.uu.se/arkivdagar2006>.

His Masters Voice

Norden

og verden

Ólafur Ásgeirsson

Norden er i orden, sagde den store optimist og forfatter Einar Gudmundsson en gang for nogle år siden. Lidt før islændinge begyndte at købe banker, huse og forretninger i de andre nordiske lande. Der er blevet fortalt mange sjove historier om det, men undrer folk, at islændinge har penge til en forretning, selvom den anses for både gammel og fin. Nu køber vi flyselskaber, som er store nok til at flyve alle beboere fra Islands fastland til syden. Ikke nogen hel ny idé, men sjov alligevel. Nu synes den yngre generation (skribenten har for ganske nylig fundet ud af, at han ikke længere tilhører den yngre generation), at nordisk samarbejde er yt. Det er bedre med Europa eller verden. Mindre kan ikke gøre det. Politikere betragter det nordiske samarbejdes øverste ledelse for at være nordisk samarbejde, dér er bureau-

kratiet, de selv den øverste ledelse og hele virksomheden. Men dér tager de meget fejl.

Halvtreds års nyhedsblad

Et eksempel herpå er stortidsskriftet Nordisk Arkivnyt, som er verdensberømt i de nordiske arkiver. Det blad kan fejre 50 års jubilæum i år. Man formoder, at bladet havde sin oprindelse i den utrolige energi, Harald Jørgensen lagde for dagen i sin ildhu for arkivspørgsmål. Han er nu 99 år gammel og ser tilbage på en lang og respekteret karriere fyldt med store bedrifter. Jørgensen og hans kollega og arvtager Grethe Ilsøe viste og sandede, at nordisk samarbejde ikke er lavet på administrationskontorer, men derimod i græsroden, hvor gode kolleger mødes og sætter lovende projekter i gang. Få forehavender indenfor nordiske arkiver har vist ty-

deligere samarbejde og sikrere samarbejdsgrundlag i de nordiske lande. Ved at bringe aktuelle emner på bane, informere om nyheder, animere til nyheder og gøre arkivernes arbejde synligt har Nordisk Arkivnyt rettet søgelyset mod arkivernes bemærkelsesværdige og upåagtede arbejde.

Jeg har ikke tænkt mig denne gang at stjæle scenen ved at skrive en længere smøre om Nordisk Arkivnyt, men derimod høfligt henvende opmærksomheden på, at nordisk samarbejde har meget dybere og stærkere rødder end de kontorer, de nordiske lande har oprettet, og som udfører et udmærket stykke arbejde. Der foregår udelukkende et supplement til det kæmpestore og indflydelsesrige samarbejde indenfor de fleste samfundsområder. En særlig tak til Harald og Grethe fra Norden.

Flaget til Uppsala

For yderligere at vise hvilken fælles kurs man har tænkt sig at følge, indkaldes der til De Nordiske Arkivdager i Uppsala i august måned. Dér kaldes de vigtigste institutioner indenfor de nordiske arkiver frem for at gøre rede for sine opgaver, og der gives mulighed for at konferere indbyrdes. Der kommer mange fra meget små institutioner og søger styrken fra det kollegiale samfund. Jeg påstår ikke, at der på

disse sessioner hersker en anden atmosfære end alment over sammenkomster blandt kolleger i arkivverdenen, og dog, der er en fordel ved at deltage i en konference, som for det meste falder uden for den nordiske sprogverden, og de kulturelle øvelser, det er, at møde en multinational gruppe af nordiske kolleger, som ikke udelukkende taler norsk eller dansk, men også jysk og trondhjemske, skånske og færøske. Vi skal kulturelt værne om det privilegium, det er at have fælles nordisk kultur – og ikke skulle anstrenge sig særligt for at forstå hinandens samfund og tankegang, selvom det er lige så sjovt at få noget at vide om fjernere beslægtede kulturverdener, som vi så absolut også skal informere os om. På de nordiske arkivdage i Reykjavík i 2003 fremstod en ny generation af arkivarer- og dem vil vi komme til at høre om i Uppsala ind i august.

Verden

Mange ubeslægtede ting er spændende og mindre spændende, højest sandsynligt alt efter vores smag og traditioner. De nordiske lande har skabt opmærksomhed internationalt for mange ting. Sammenhold og solidaritet omkring meget. Nye løsninger på udviklede teoretiske problemer, ikke ulige synspunkter til miljø, lov og ret, borgerret og samfundsopbygning.

Internationalt indenfor arkivverdenen har de nordiske lande

holdt sammenholdet og stået i spidsen for mange ting i det internationale arkivråd ICA. Vi har sidet i bestyrelser og udvalg, ledet nogle, ydet meget arbejde omkring specialemner, været aktive mange steder. Selvfølgelig i kraft af hvem vi er, men helt klart også i kraft af hvorfra vi kommer.

Denne ledelse, som vi på visse måder har været tvunget til, som Shakespeare siger, har hjulpet os til løse problemer hjemme. Som alt samarbejde er det ikke en klap værd, hvis man ikke deltager i arbejdet og yder en indsats. Samvittighedsfuldhed, årvågenhed og dygtighed fra vores side har skabt os respekt og en stilling internationalt, som kun den får, som ved, hvad der er et gammelt ord, der siger. Den, der giver andre af sin videns rigdomsbrønd, vil opnå sand visdom.

Et fåtal blandt os kommer ind i det internationale samarbejde gennem vort virke i det nordiske. Måske er den spire til vestnordisk samarbejde, der er blevet skabt, nøglen for mange til nordisk samarbejde. Ikke mindst dem, der er nødt til at udtrykke sig på andre sprog end sit modersmål. Samarbejde er derfor en balancekunst mellem det, der er muligt at yde, og det, der skabes af kendskab og viden. Jo mere der ydes, jo mere værdi har det, vi selv opnår.

ICA projekt

Det internationale arkivråd gjorde i

2004 et grundlæggende forsøg på at ændre sine opgaver, og det forsøg er stadig i gang, at tilskynde rådets medlemmer til at styre dets program ved at fremlægge sine egne idéer om projekter.

Mange kunne synes, det var skaberi at fremlægge nordiske projekter og få det internationale arkivs stempel på dem. Mest skaberi og humbug. Det samme siger man i det nordlige USA, hvor interessegrupper omkring projekter meget nemt kan klare sig selv.

Men mange steder i omverdenen sidder mange af vore kolleger næsten alene eller er lavt satte embedsmænd, som ved, at al deres værdighed kommer udefra, da noget godt sjældent kommer fra Nazaret. Her må vi vise gavmildhed, som vi som regel har gjort bare på en lidt anden måde og under et andet system, og yde noget til internationale projekter. Tilbyde deltagelse i projekter, og vi må ikke glemme, at et ICA-projekt får bredere præsentation, hvis det håndteres rigtigt, og man har direkte mulighed for at være aktiv på næste arkivarverdenskonference i Kuala Lumpur i år 2008. Engang blev det nordiske samarbejde sammenlignet med en hånd. Fem fingre – en hånd. Lad os være aktive i Norden og verden

Foruden at være nationalarkivar i Island er forfatteren ICA programkommissionsformand.

Fra informationer til arkivalier

– Statens Arkiver har udgivet en ny arkivhåndbog

Mette Hall-Andersen

Den 19. januar blev der holdt reception for Statens Arkivers nye arkivhåndbog, og samtidig blev håndbogen lanceret over for de statslige myndigheder ved hjælp af pressemeddelelse, nyhedsbreve og omtale på Statens Arkivers hjemmeside.

„Fra informationer til arkivalier“ er undertitlen på den nye håndbog, som indeholder en introduktion til arkivområdet for statslige myndigheder. Håndbogen beskriver informationernes livsforløb, fra planlægning af registrering i fx et nyt elektronisk arkivsystem, over den daglige brug af systemet og til informationerne til sidst afleveres som arkivalier til Statens Arkiver.

Det er tanken, at myndighederne med bogen i hånden får en introduktion til de emner, som er præsent for dem, samt at de kan finde henvisninger til yderligere vejlednings- og lovstof. Håndbogen er udgivet i såvel trykt som elektronisk form (http://www.sa.dk/sa/stat/vejl/ah_samlet.pdf).

Statens Arkiver udgav sin første arkivhåndbog i 1999. Udarbejdelsen af den første arkivhåndbog var noget af en kraftpræstation, da det var første gang, at al vejledningsmateriale og lovgivning på arkivområdet blev samlet i én bog. Bogen var dengang henvendt til hele den offentlige sektor og var således bredtfavnende.

Der er imidlertid sket meget på arkivområdet siden 1999, og i sidste halvdel af 2003

■ Håndbogens forside skal illustrere, at en stor del af myndighedernes sagsdannelse i dag lagres elektronisk.

Alt det materiale bruges intensivt af befolkningen. Blandt andet anvender slægtforskere i stort tal arkiverne, folketællinger og tegnkort til at søge flere generationer på slægtske stamtæer.

Offentligheden og den almindelige borger har således en direkte interesse i, at statlige myndigheders arkiver ordnes og afleveres til Statens Arkiver.

For forskning

Myndighedernes arkiver er en uundværlig kilde til studier i en række historiske emner. Det har i mange år været sædvanen, at myndighederne har afleveret arkivalierne i den orden, som de var skabt. Til denne orden hører alle sagsord og, der kan fungere som indgang til arkivalierne. Myndighederne skal desuden selv udarbejde en oversigt, over, hvilke arkivalier en aflevering omfatter.

Myndighedernes oplysninger om egne arkivalier og arkivsystemer er en uundværlig kilde, når Statens Arkiver udarbejder arkivoverblikke og vejledninger om forordens forvaltning. Ikke mindst af hensyn til forskning er det vigtigt, at arkivalierne kan undersøges for oplysninger i den sammenhæng, hvori de er skabt. Ved at bruge ressourcer på arkivforholdet er myndighederne med til at sikre fremtidens forskning en god adgang til arkivalierne til gavn for både forskning, samfundsbættelse og fremtidens syn på nutidens problemstillinger og emner.

Arkivlovgivningen

Oplysning

Arkivloven fastsætter rammerne for alle offentlige myndigheders arkivalier samt alle offentlige arkivers virksomhed herunder Statens Arkiver. I loven udføres således bl.a. de nævnte rammer for bevarelse og kassation, aflevering samt offentliggørelse adgang til myndighedernes arkivalier.

Arkivloven bemyndiger kulturministeren til at fastsætte regler om myndighedernes arkivdomstol og de offentlige arkivers virksomhed. I kraft heraf præciserer Kulturministerens arkivlovgivningsbestemmelser Statens Arkivers mål i forhold til de statlige myndigheders arkivdomstol og myndighedernes arkivalier.

Endelig findes konkrete bestemmelser om tilbeholdning og kassation og aflevering fastsat i en række bekendtgørelser og cirkulærer.

Deklarationsordre

Arkivloven dækker al virksomhed udøvet af den offentlige forvaltning samt domstolene.

Arkivloven dækker:

- Almindelige forvaltningsmyndigheder, fx ministerier, styrelser, statlige institutter og virksomheder, statsamt og provstier

Alt vedtaget skal gemmes hurtig og sikker
håndtering af sagen
Kilde: Kulturministeriet

Statens Arkiver • Arkivlovgivningen • De offentlige myndigheders arkivalier • Kapitel 1 • Arkiv og opbevaring

blev det besluttet at nedsætte en projektgruppe, som skulle revidere bogen. Da arbejdet gik i gang, viste det sig dog, at der var behov for mere end en revision. Det var forventet på det elektroniske område, hvor nye regelsæt fra år 2000 om elektronisk arkivering havde sat nye standarder, og hvor den danske regerings initiativer vedrørende digital forvaltning og den arkivmæssige håndtering af disse gjorde en revision påtrængende.

Men det viste sig hurtigt, at der også på papirområdet var sket meget. Fx havde hele det begrebsapparat, som Statens Arkiver brugte til beskrivelse af strukturerne i papirarkivalier, ændret sig i forbindelse med indførelsen af arkivalie-

registranten Daisy. Også Statens Arkivers sagsbehandling ved aflevering af papirarkivalier havde ændret sig. Myndighederne skal fx nu selv inddatere fortegnelser over arkivalier, som skal afleveres, i Daisy via internettet. Endelig var håndteringen af det kommunale område under stærk forandring, da kommunerne med den nye arkivlov fra 2003 havde fået indskærpet deres forpligtelser på det elektroniske område, og den kommende strukturreform i år 2007 satte fokus på de arkivmæssige udfordringer på området. Der måtte kort sagt en helt ny arkivhåndbog til.

Hvorfor så udgive en håndbog i trykt form i år 2006, hvor myndig-

■ Håndbogen indeholder en række fotos, som understreger en af tekstens pointer om, at stringent arkivering betyder, at man hurtigt kan finde sine sager igen.

hederne er vant til at bruge internettet til fremsøgning af oplysninger? Før projektgruppen for alvor gik i gang, blev der udarbejdet en brugerundersøgelse hos udvalgte myndigheder. Undersøgelsen viste, at de arkivansvarlige medarbejdere var meget glade for den daværende håndbog, der af flere blev betegnet som „nærmest en arkivbibel“. At der var tale om en trykt bog, var med til at understrege vigtigheden af de arkivansvarliges arbejde. Dette var der og er der fortsat et udtalt behov for, da det er en personalegruppe, som generelt har en lav status, og som har svært ved at komme til orde. Den trykte bog skal således være med til at signalere vigtigheden af at arkivere – et formål en pdf-fil på ingen måde kan opfylde.

Samtidig stod det dog klart, at en af den gamle håndbogs svagheder var, at der var mange henvisninger til arkivlovgivningen, og at denne ændrede sig relativt hurtigt. Den nye arkivhåndbog indeholder derfor ikke noget lovkompendium eller konkrete henvisninger til lov-materiale, men henviser til oversigten over lov-materiale på Statens Arkivers hjemmeside, hvor det løbende opdateres. Samtidig er det hensigten at opdatere den elektroniske udgave af håndbogen, når der sker større ændringer.

Målgruppe

I den nye håndbog er målgruppen indsnævret fra at være alle offentli-

Hvem gør hvad?

	Myndighed	Leverandør	Statens Arkiver	Tid
Bestlutning om indførelse af nyt system	X			
Nyt system sendes eventuelt i udbud	X			
Planlægning af nyt system	X	X		
Anmeldelse til Statens Arkiver	X	X		
Behandling af anmeldelse og eventuel formulering af supplerende spørgsmål			X	
Besvarelse af eventuelle supplerende spørgsmål	X	X		
Godkendelse og bevaringsbestemmelse			X	
Ibrugtagning	X			

■ Oversigter over hvem-gør-hvad-hvornår skal hjælpe myndighederne til at få overblik over, hvordan de skal forholde sig ved fx anmeldelse af et nyt elektronisk arkivsystem.

med helsidefotos, der beskriver det emne, som det pågældende kapitel handler om. Der er dog blevet plads til enkelte fotos af gamle smukke arkivalier, da der i slutningen af bogen er indsat et bilag om arkivernes historie.

ge myndigheder til kun at omfatte de statslige myndigheder. Dette valg traf vejledningsprojektet for at kunne målrette informationen. Der sker meget på det kommunale område i forbindelse med strukturreformen 2007, og det har betydet, at der er behov for vejledninger, som hurtigt kan udarbejdes og ændres. Sådan er det ikke med en arkivhåndbog, som det erfaringsmæssigt tager over 1 1/2 år at udarbejde.

Referencegruppen

Men hvad er det så for en vejledning, myndighederne efterspørger? For at finde ud af om den nye arkivhåndbog ramte de statslige myndigheders behov for vejledning, blev det første samlede udkast til arkivhåndbogen sendt til høring hos udvalgte myndigheder af forskellig størrelse. Den tilbagemelding, der kom fra referencegruppen, var, at de først og fremmest gerne ville have en række gode argumenter for, hvorfor de i det hele taget skal arkivere og varetage arkivmæssige hensyn samt en kort og klar beskrivelse af deres opgaver på arkivområdet. Dette ønske bli-

ver i den nye håndbog imødekommet ved, at der i første kapitel gives en introduktion om „det nødvendige arkiv“ samt en gennemgang af myndighedernes forpligtelser i henhold til arkivloven og arkivbekendtgørelsen. Dernæst indeholder håndbogen kapitler om planlægning af arkivsystemer, anmeldelse af systemer, bevaring og kassation, opbevaring af papirarkivalier, aflevering samt benyttelse af arkivalierne.

Designet

Den gamle arkivhåndbog var ikke bare den første håndbog, men også det første produkt i Statens Arkivers dengang nye designprogram. Håndbogen var fyldt med smukke fotos af gamle arkivalier, som markerer kapitelinddelingen. Sådan ser virkeligheden ude hos myndighederne imidlertid ikke længere ud, hvor alle arkivalier, som er ældre end 30 år, vil være afleveret til Statens Arkiver ved udgangen af år 2006. Der måtte derfor også et nyt design til. Designet er som tidligere lavet af Statens Arkivers designbureau, eTypes, og kapitelopdelingen af den nye bog er markeret

Websider

Den nye arkivhåndbog er bare een side af Statens Arkivers vejledningsindsats over for de offentlige myndigheder. Samtidig med at håndbogen udkom, blev der introduceret nye websider for myndighederne. De hidtidige sider er blevet delt op i sider for henholdsvis kommunale og statslige myndigheder for at målrette vejledningen. De statslige sider tager i høj grad udgangspunkt i den nye arkivhåndbog, mens de kommunale sider i vid udstrækning er baseret på de mange vejledning er som er udarbejdet efter den nye arkivlovs ikrafttræden, samt vejledninger, som specifikt er målrettet omlæggingerne ved strukturreformen i 2007.

Om den nye arkivhåndbog også får status som „nærmest en arkivbibel“ og bliver arkivmedarbejdernes trofaste følgesvend i arkivarbejdet må tiden vise. Det lader dog til, at myndighederne har fået øjnene op for den, da der allerede nu er en vis efterspørgsel efter den. ♦

Skribenten er arkivar i ITARK ved Rigsarkivet, København.

Daisy på nettet

– Daisy.sa.dk

Inge Bundsgaard

Den 1. december 2004 blev Daisy – Statens Arkivers arkivdatabase – for første gang gjort tilgængelig for søgninger på internettet. Hermed lancerede Statens Arkiver for første gang en fælles, søgbar elektronisk registratur over samlingerne i alle Statens Arkivers enheder.

Størst mulig åbenhed er en væsentlig del af Statens Arkivers værdigrundlag, og størst mulig åbenhed handler ikke kun om arkivlovens frister for tilgængelighed, dvs. om arkivalier er gamle nok til at kunne udleveres på læsesalene. For Statens Arkiver handler åbenhed også om at gøre det lettere for borgerne at finde oplysninger om samlingerne og deres indhold. Med lanceringen af Daisy på nettet blev der taget et stort skridt i den retning.

I den første udgave af www.daisy.sa.dk kunne man søge oplysninger om alle de arkivskabere, der har skabt arkivalierne i vore samlinger, og få vist oplysninger om de arkivserier, dvs. rækker af protokoller, dokumenter etc., som samlingerne består af, for så vidt de var blevet registreret. Via Daisy kunne borgerne også få information om, hvilken af Statens Arkivers institutioner, der opbevarer de pågældende arkivalier.

■ Ved lanceringen den 1. december 2004, der bl.a. blev fejret ved en reception og demonstration i Rigsarkivets Harsdorffsal, udtalte rigsarkivar Johan Peter Noack, „Det er mit bedste håb, at brugerne vil få god gavn af Daisy“, og han fortsatte med at rette en tak til Kulturministeriet, som fra 1997 har haft tillid til, at vi kan løse opgaven. „Jeg føler mig overbevist om, at vi i de næste fire år vil tage nye store skridt i retning af visionens virkeliggørelse. Det kan jeg kun gøre, fordi den fælles vilje, der ligger bag resultatet i dag, har bestyrket min fortrøstning“ sluttede Rigsarkivaren.

Siden 2001 har Statens Arkivers medarbejdere arbejdet intenst med at lægge data ind i Daisy. Med udgangen af 2004 var der tilstrækkeligt med data til, at vi kunne lancere systemet i den første udga-

ve. Og de muligheder, der med Daisy.sa.dk var blevet åbnet op for, blev da også straks udnyttet. Allerede i Daisy.sa.dk's første måned på nettet blev siden besøgt af ca. 3.000 besøgende, og frem til udgangen af august 2005 havde siden haft besøg af i alt ca. 22.000 unikke besøgende. På læsesalene kunne man begynde at mærke, at stadig flere besøgende havde orienteret sig i Daisy, inden de kom på læsesalen.

Den 1. september 2005 kunne vi så lancere en ny version af Daisy.sa.dk. Denne nye version indeholder i forhold til første version nogle forbedrede og – stærkt efterspurgte – søgemuligheder, nemlig mulighed for at søge også på selve arkivseriernes betegnelser. Desuden kan der nu vises flere typer af detailoplysninger om arkivalierne, herunder oplysninger om de enkelte arkivseriers omfang. Publiceringen af den nye version kunne straks aflæses i besøgsstatikken, da det daglige besøgstal steg med godt 50 % i månederne efter publiceringen. Det samlede besøgstal i 2005 nåede dermed op på ca. 43.000 unikke besøg.

Indtil videre kan Daisy.sa.dk anvendes af brugerne til at orientere sig i de dele af samlingerne, som

er registreret i Daisy, inden besøg på en af vores læsesale. Oplysninger om alle arkivskabere samt ca. 200.000 arkivserier er således allerede tilgængelige for den brede offentlighed på internettet. Antallet af arkivserier i Daisy.sa.dk vil i de kommende år stige i takt med, at den retrospektive arkivaliere registrering skrider frem.

Statens Arkivers samlinger omfatter i alt ca. 335.000 hylde-meter arkivalier. Arkivalierne består af en række sammenhørende arkivserier, der igen består af en række pakker og protokoller. De 335.000 hylde-meter arkivalier svarer til ca. 3,7 millioner pakker og protokoller med arkivalier. Hver enkelt pakke og protokol vil med tiden blive registreret i Daisy med oplysning om titel, yderår og indhold. Alle pakker og protokoller vil blive forsynet med en stregkode.

Arbejdet er længst fremme på

Rigsarkivet og Landsarkivet for Sjælland. Her har beslutningen om opførelsen af nye magasinbygninger betydet, at der er givet ekstrabevillinger til registreringen. I Statens Arkivers institutioner vest for Storebælt vil arbejdet gå langsomt, fordi det skal udføres inden for de ordinære bevillinger. Men også her er registreringsarbejdet højt prioriteret.

På Rigsarkivet og Landsarkivet for Sjælland var ca. 62% af alle arkivserier registreret i Daisy pr. 1. september 2005. Det resterende vil løbende blive registreret – og kunne findes i Daisy på Nettet – inden for de kommende tre år. I samme periode vil ca. 40% af arkivserierne på landsarkiverne vest for Storebælt og på Erhvervsarkivet blive registreret og lagt ind i Daisy. Alle de statslige arkivinstitutioner har løbende Daisy-registreret nyafleverede arkivserier fra 1. oktober 2001.

Oplysninger om de elektroniske systemer, som Statens Arkiver har modtaget data fra, begyndte at blive tilgængelige i Daisy fra efteråret 2005 i takt med, at nye data modtages. Oplysninger om systemer, som der tidligere er afleveret data fra, vil blive tilgængelige, efterhånden som Statens Arkivers samling af data bliver konverteret. Det forventes at ske i perioden 2006–2008.

I 2008 forventer vi, at Daisy vil indeholde oplysninger om alle Rigsarkivets og Landsarkivet for Sjællands arkivalier herunder indholdet af de enkelte pakker og bind, samt ca. 40 % af samlingerne vest for Storebælt på arkivserieniveau. I 2006 er der planlagt en tredje version af Daisy.sa.dk, som vil inkludere visning af indholdet af de enkelte pakker og bind for så vidt de er registreret i Daisy. Ved årsskiftet 2005/2006 var der registreret i alt ca. 1,5 millioner pakker og bind i Daisy. ♦

Skribenten er landsarkivar ved Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm samt chef for Publikumsafdelingen i Rigsarkivet.

„Gemt er ikke glemt“

Projekt om struktureret emnesøgning

Den rådvilde bruger

Mange førstegangsbesøgende på et arkiv har en følelse af hjælpeløshed. De er vant til at benytte biblioteker, hvor man kan søge på forfatternavn, bogtitel og emne, hvor bøger om samme emne står samlet, og hvor man ofte kan orientere sig på åbne hylder. Kontrasten til arkiverne er stor. Her befinder materialet sig næsten altid i lukkede magasiner, så arkivalierne skal fremfindes vha. arkivernes hjælpemidler, og uden forhåndsviden kan de være vanskelige at benytte.

Vanskelighederne skyldes arkivernes henlæggelses- og registreringsprincipper. Arkivalierne er ikke henlagt efter emne, så spørgsmålet må først relateres til administrationshistorie: Hvilken arkivskaber tog sig af det pågældende emne på dette tidspunkt i dette geografiske område? For arkivarer er denne sammenhæng indlysende, og der har verseret historier om brugere, der ville bestille sager om en bestemt landsdels historie. Modsat biblioteker, hvor bøger behandles som enkeltstående enheder, og fx opstilles efter emne (pertinensprincippet), har arkivalier fra samme arkivskaber ofte en indbyrdes (processuel) sammenhæng og holdes derfor sammen med arkivskaberens øvrige arkivalier (proveniensprincippet). Arkivbrugernes problemer skyldes sammenstødet mellem deres pertinens-orientere-

■ Nye og gamle søgemidler står side om side på arkiverne. Foto: Leon Jespersen.

de spørgsmål og arkivernes proveniensbaserede ordnings- og registreringssystem.

Meget er sket i den sidste menneskealder: Der er udarbejdet papirbaserede hjælpemidler, der hjælper brugerne igennem søgeprocessen, samt tværregistraturer – emneindeksering på tværs af provenienser – og oversigter over arkivalier vedrørende et bestemt geografisk område – altså det man tidligere trak på smilebåndet af. Der er også lavet ’emneark’ med søgevejledninger til de mest efterspurgte emner, ligesom kopispredning har gjort flere arkivalier fysisk tilgængelige. Elektroniske medier har ikke blot fremmet kopispred-

Leon Jespersen

ning, men også åbnet helt nye muligheder for mere publikumsvenlige søgefaciliteter.

Brugerbehov

Som mange andre er Statens Arkiver (SA) i gang med en elektronisk registrering af samlingerne i databasen Daisy. Det giver samtidig bedre muligheder for at opfylde brugerbehov. I 1990'erne arbejdede projektgrupper i SA med søgefaciliteter, men først en projektbevilling i 2002, med rådgivning fra Danmarks Biblioteksskole, muliggjorde en mere systematisk undersøgelse af principper for et søgesystem. I 2003–2004 forelå udkast til principper for et søgemodul, og et efterfølgende test-projekt afdækkede praktiske og metodiske muligheder samt problemer ved implementering af principperne. Det er generelle overvejelser fra projektarbejdet, der her skal omtales.

Det er vanskeligt at kortlægge *brugerbehov*; men nogle helt centrale behov tegner sig. Ofte vil en bruger søge materiale om et emne fra et bestemt tidspunkt og sted. Brugeren kan ikke forventes at kende administrationshistorie, så det kræver brugervenlige søgefaciliteter, der „oversætter“ emnespørgsmål til administrationshistorie: Hvilken myndighed varetog det søgte emne på dette sted og tidspunkt. Hvis

■ Den smukke egetræsdør i Landsarkivet for Fyn første læsesal er forsynet med indskriften: Gemt er ikke glemt. Foto: Peter Fransen.

sagsområdet ikke varetages af én landsdækkende myndighed, men af flere myndigheder – enstypemyndigheder, der har samme ressort, men i forskellige geografiske områder (forvaltningsdistrikter) – skal brugeren vide, hvilken af disse arkivskabere, der havde „X“ Sogn i sit forvaltningsdistrikt – på dette tidspunkt. Det kræver en kobling til *geografi* – mellem geografisk områdenavn, tid og arkivskaber.

Arkivvæsenet kan ikke vide, hvilket tilfældigt *søgeudtryk*, den enkelte bruger vil taste ind, men det kan til en vis grad hjælpe brugeren, hvis beslægtede ord i søgesystemet organiseres i ord-net med synonymer eller hierarkier (over- og underordnede ord), så arkivvæsenet har søgt at strukturere / systematisere søgningerne for brugeren, ligesom det skal afgøres, på hvilket *niveau* brugeren skal have svar: På arkivskaber- og/eller arkivalieniveau. Brugeren skal have så fyldestgørende og dækkende svar som muligt, så der tilstræbes en in-

deksering, der i princippet omfatter hele arkivmaterialet.

Implementering af søgefaciliteter begrænses bl. af *materialets mangfoldighed og karakter*, herunder ikke mindst om der findes egnet kildegrundlag til indeksering. Det er en kompleks opgave at skabe søgefaciliteter til SA's 335 km. samlinger, der er skabt over 6–700 år og afspejler en lang, sproglig udvikling. Over 90 % af materialet er skabt efter 1848. Det omfatter materiale fra offentlige myndigheder i central- og lokalforvaltning, virksomheds-, organisations- og institutionsarkiver, privatarkiver m.m., der kræver forskellige former for indeksering og søgefaciliteter. Som udgangspunkt blev der stillet nogle grundlæggende spørgsmål: Hvad skal indekseres? På hvilket niveau? Og på hvilket kildegrundlag? Det er spørgsmål, som arkivvæsener generelt må forholde sig til; derfor orienterede vi os også om, hvordan søgeproblematikken blev løst i andre lande.

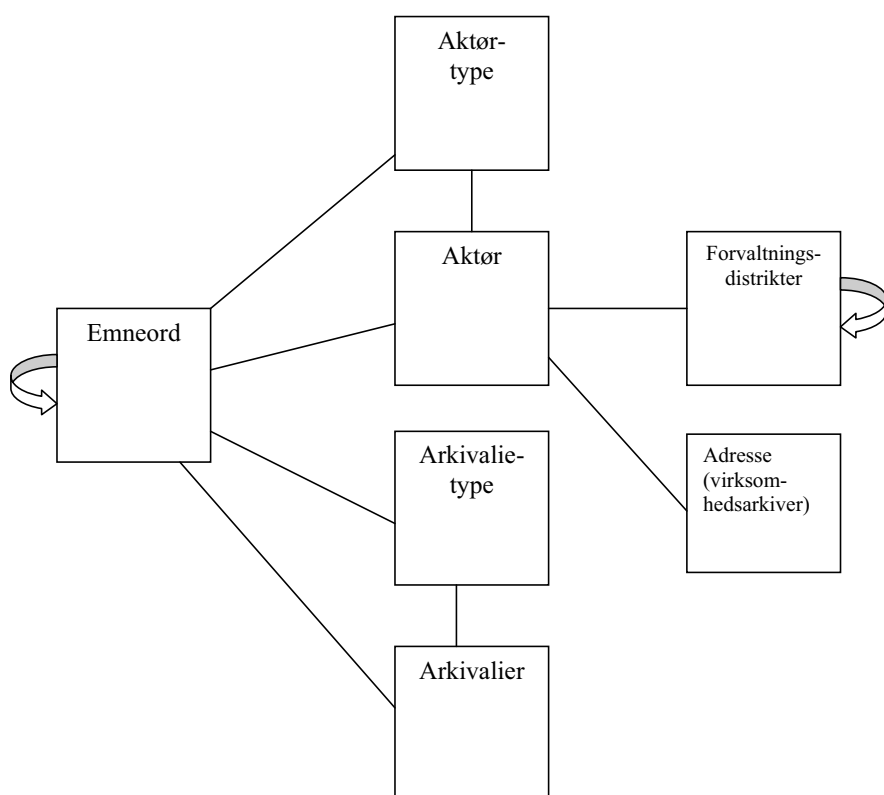
Der har været kontakter til syv andre lande, ligesom andre danske arkivdatabaser blev undersøgt.

Forslag til søgefaciliteter

I stikordsform har følgende søgemuligheder været diskuteret i projektet: Emne, kronologi, geografi, branche, stilling / erhverv, sektor, aktortypologi, arkivalietypologi og placering (magasinoplysning).

Mangfoldigheden i SA's samlinger og de mange mulige søgeindgange kan vanskeliggøre en samlet løsning og resultere i en række separate løsninger. Man kan let pege på dele af samlingerne, der hurtigt kan gøres søgbare. Projektarbejdet har imidlertid været styret af nogle prioriteringer: At de forskellige søgemuligheder skal samtdenkes til et hele, at de i princippet skal rette sig til 'alle brugere' og ikke til enkeltgrupper som fx slægtsforskere, lokalhistorikere, ejendomshistorikere, professionelle historikere m.m., og at brugerne skal gøres så selvhjulpne som muligt. Her skal kort omtales overvejelserne vedr. 'emne' og 'geografi' – også i relation til etableringen af et vokabular og brugernes søgeudtryk.

De fleste databaser tilbyder brugerne 'enkel søgning', en fritekstsøgning (usystematisk søgning), og en 'udvidet'/'avanceret søgning' der ofte giver mulighed for at afgrænse og præcisere søgningen, dvs. en kombineret søgning. Result-

tatet af en fritekstsøgning afhænger af brugerens søgeudtryk, og noget relevant materiale skal måske findes under en anden term. For at muliggøre en systematisk søgning kan man skabe nogle relationer mellem beslægtede ord, der skal sikre et så fuldstændigt resultat som muligt, og som bygger på en fortolkning af brugeradfærd.

I forbindelse med emneindeksering kan man forestille sig forskellige typer af emneordslister: en thesaurus, et klassifikationssystem, en flad emneordsliste osv. Hver af disse kan enten opbygges fra bunden eller overtages fra et eksisterende system med de nødvendige tilpasninger. National Archives i England tog således Unesco's thesaurus i anvendelse, og de danske arkivdatabaser DanPa, NOKS og ARKIBAS anvender folkebibliotekernes DK5-system, ligesom vi også her finder internationale branchekoder – som ved Erhvervsarkivet i Århus.

Begrebet „emne“ er vanskeligt at definere; men i relation til offentlige myndigheder blev det opfattet som deres ressort, deres funktioner, mens en indeksering

af indhold kan blive vidtløftig. Projektet har vist, at Danmark er i en gunstig situation ved at have Kgl. Dansk Hof- og Statskalender, der siden 1840'erne årligt har beskrevet centraladministrationens ressort – kontor for kontor. Disse ressort-ord viser en iøjnefaldende stabilitet over tid og kan efter en vis bearbejdning få karakter af en kontrolleret termliste. Bearbejdningen består ikke blot i, at man normaliserer ordene (mht. stavemåde), men også laver ord-net (synonymer samt hierarkier med over- og underordnede ord). Hof- og Statskalenderen omfatter ikke regional- og lokalforvaltningen, der må indekseres på et andet kildegrundlag, hvorefter disses ressort-ord knyttes til Hof- og Stat-terminerne. Erhvervsarkivets samlinger er registreret efter internationale branchekoder, et velfungerende klassifikationssystem, hvis emneord enten kan knyttes til den kontrollerede termliste eller søges separat.

Lokaladministrationen er kendetegnet ved en del enstypemyndigheder, fx politi- og kommunearkiver, dvs. arkivskabere med samme res-

sort, men med forskelligt geografisk funktionsområde (forvaltningsdistrikt). Her kan man emneindeksere en *aktørtype* og så knytte de mange konkrete myndigheder til typen.

For at finde den relevante arkivskaber må brugeren kombinere den emnemæssige søgning med en geografisk. I databasesammenhæng er 'geografi' relationer mellem navne, og geografiske søgemuligheder kræver relationer mellem geografiske navne og forvaltningsdistriktstyper (sogn, herred m.m.) samt mellem konkrete forvaltningsdistrikter og arkivskabere. Der er sket mange ændringer i administrative inddelinger; imidlertid kan man i Danmark drage fordel af en eksisterende database med informationer fra et administrativt atlas samt af en række oversigter både inden og uden for SA over Danmarks administrative inddeling. Ved at knytte daterede relationer mellem geografiske forvaltningsdistrikter og arkivskabere, hvortil der er knyttet ressort-emneord, muliggøres kombinerede søgninger på emne, tid og sted. Arkivdatabasen (Daisy) rummer allerede nu mulighed for enkle søgninger på henholdsvis aktørnavne og arkivalietitler.

Som nævnt kan arkivvæsenet hjælpe brugeren til at søge på flere relevante udtryk, hvis emne-(ressort-)ord i søgesystemet organiseres i ord-net med synonymer eller hierarkier (over- og underordnede ord). Brugeren skal have så fyldestgørende og dækkende svar som muligt, så der tilstræbes en indeksering, der i princippet omfatter alt

Debat om bevarings- og kassationspolitik

materiale. Det omfatter også spørgsmålet, på hvilket niveau, der skal kunne søges.

Hvis man knytter emneord til arkivskabere, ledes brugeren hen til den eller de arkivskaber(e), i hvis ressort det indgår, og til (alle) arkivskaberens arkivalier, men ikke til specifikke arkivalier om det søgte emne. Om det er et problem for brugeren at finde de relevante arkivalier, afhænger af omfanget af arkivskaberens ressort, mængden af arkivalier, om de enkelte pakker/bind bærer emnemæssigt sige titler, og om der findes arkivoversigter – fx journalplaner. Hvis man kan knytte emneord til arkivalier, ledes brugeren direkte til materialet. Det kan gøres i nogle tilfælde, men vil være vanskeligt eller umuligt i andre. Emneordene skal ikke knyttes til alle pakker/bind, men til netværk, fx en journal med tilhørende journalsager og kopibog. Det vil ofte være muligt med arkivalier, der er detaljeret registreret, men som dermed også i forvejen er let tilgængelige. Fordelen er, at brugeren ledes hen til konkrete arkivalier; ulempen er, at indekseringen kan blive partiel og må suppleres med anden form for indeksering.

Indeksering og søgning kan foregå efter „tragt-princippet“ – med indeksering af aktører og efterfølgende tilknytning af emneord til arkivalier, hvor det er muligt. Enstypemyndigheder vil i vid udstrækning rumme samme type arkivalier, så parallelt med indeksering af *aktortyper* (enstypemyndigheder) kan der knyttes emneord til bestemte *arkivalietyper*. I sådanne

tilfælde kan søgeresultatet indsnævres. Tanken er, at man skal kunne foretage en struktureret søgning på aktørniveau, der kan kombineres med en ustruktureret søgning på arkivalietitler og på emneord, knyttet til arkivalier.

Hvad nu?

Siden 2002/2003 har et projekt arbejdet med søgeproblematikken. Resultaterne har været drøftet, men der er ikke taget nogen beslutning om implementering pga. andre ressourcekrævende arbejder. Der er foreslået principper for indeksering og søgefaciliteter, og flere af disse er testet med henblik på metodiske og praktiske muligheder og problemer. Hvis brugeren i vid udstrækning skal gøres selvhjulpne, må arkivvæsenet foretage en række koblinger for brugeren. Søgssystemet må først og fremmest „oversætte“ brugernes emnespørgsmål til arkivernes proveniensbaserede ordnings- og registreringsprincipper. Der skal kunne indtastes geografisk område, navn og periode, hvorefter brugeren præsenteres for den eller de arkivskabere/arkivalier, der rummer oplysninger om emnet. Arkivvæsenet kan ikke forudse alle brugeres søgeudtryk, men kan knytte emneord sammen i ord-net, så brugeren kan blive gjort opmærksom på relaterede udtryk. Søgssystemet bør rette sig mod alle brugere og principielt omfatte alt materiale. Hvis man kan søge på emne og afgrænse spørgsmålet geografisk og kronologisk, er man i vid udstrækning kommet langt med at gøre arkiver lige så brugervenlige som biblioteker. ♦

Bevarings- og kassationsprincipper bliver til stadighed diskuteret og vurderet af arkivansatte. De hører formentlig til de hyppigst diskuterede emner i arkivverdenen. Det er derimod ikke så ofte, at de gøres til genstand for en offentlig debat – i aviser. Det var imidlertid tilfældet i sommeren 2005, da avisen Kristeligt Dagblad bragte nogle indlæg, der rummede kritiske bemærkninger om dele af Statens Arkivers bevarings- og kassationspolitik.

Under overskrifter som „Arkiv-udsmidning rammer den lokale historie“, „Historisk tab“ samt „Offentlige arkiver smider kulturarven ud“ blev der rejst en debat, der også omfattede spørgsmål fra politikere til kulturminister Brian Mikkelsen. Under samråd i Folketingets Kulturudvalg den 15. juni svarede kulturministeren på spørgsmålene, men gav samtidig tilsagn om, at Statens Arkiver ville udarbejde en redegørelse for kassationsspørgsmålet.

Denne redegørelse blev udarbejdet og lagt på Kulturministeriets hjemmeside i slutningen af 2005; men så sent at den ikke kunne omtales i NA 2005:4. Debatten har ikke mindst været nyttig, fordi Statens Arkiver i denne redegørelse har haft mulighed for at forklare og begrunde bevarings- og kassationspolitikken over for offentligheden.

Interessererede kan læse redegørelsen på: <http://www.folketinget.dk/?/Samling/20051/almdel/KUU/bilag/56/index.htm> ♦

Leon Jespersen

Forskningsseminar

i nye lokaler i Riksarkivet

4. november 2005

■ Forskningsseminaret ble holdt i Riksarkivets nye auditorium „Wergelandssalen“. Dette bildet er imidlertid tatt i en helt annen sammenheng, og forestiller ikke arkivarer fra Arkivverket ...

Foto: Vidar Øverland.

Hovedtema for dette det 9. norske forskningsseminaret var arkivskapere. Hvilke endringer i forhold til typer arkivskapere ser vi i forvaltningen og hvilke følger får endringene for Arkivverket?

Riksarkivar John Herstad åpnet seminaret med å ønske velkommen. Herstad uttrykte glede over den rekordstore oppslutningen om seminaret – det var 58 til stede. Riksarkivaren knyttet an til forskningsseminaret i 2003, der det ble satt lys på manglende forskning blant arkivarene. Han minnet om ulike typer forskning i etaten; at arkivarene har mulighet til å sette i gang forskning selv, vitenskapelige

utgivelser på avdelingsnivå og etatsprosjekter.

Rådgiver Birgitte Olafsen innledet formiddagens seksjon med tittelen „Arkivdanning i ny ham – overlever arkivskaperbegrepet?“

Seniorrådgiver Trond Sirevåg holdt foredraget „Multiproveniens i arkivsystemer og andre utviklingstrekk – Arkivteoretiske og praktiske implikasjoner“. I sitt foredrag ønsket Sirevåg å peke på to typer endringer på arkivskapersiden, organisasjonsendringer i offentlig forvaltning og endringer i organiseringen av arkivdanningen. Deretter ønsket han å fokusere på hvordan endringene påvirker arkiv-

beskrivelsen, særlig beskrivelse av elektronisk skapt materiale. Etter Sirevågs syn volder ikke de administrative endringer mest hodebry, det mest problematiske er å holde oversikt over hvor ulike handlinger blir dokumentert.

I debatten etter Sirevågs foredrag ble arkivbeskrivelsen, slik den muliggjøres gjennom ASTA, diskutert. Begrepene systemproveniens og multiproveniens stimulerte til debatt.

Ivar Fonnes holdt foredraget „FoU-oppgaver i arkivfaglig sammenheng“. Fonnes beskrev arkivfaget som ett av flere praksisorienterte forskningsfelt. Fonnes etter-

Nasjonalt pop- og rockarkiv etableres i Norge

Gro Hendriksen

lyste mer empiri i faget, blant annet empiri om hvordan handlinger dokumenteres og arkiver skapes. Videre kategoriserte han arkivforskningen i en empirisk rettet del og en praksisrettet del. Han trakk frem Noark-standardene og ASTA som eksempler på arkivfaglig utviklingsarbeid.

På seminarets andre del presenterte Tore Grønli ved LOS-senteret i Bergen, idésomme til forskningsprosjekt om direktoratene. Gledelig nok kom det frem at arkivverkets administrative forskning faktisk blir benyttet av forskere utenfor etaten. Anne Hals fulgte opp med et foredrag om aktuelle problemstillinger i forbindelse med direktoratforskning.

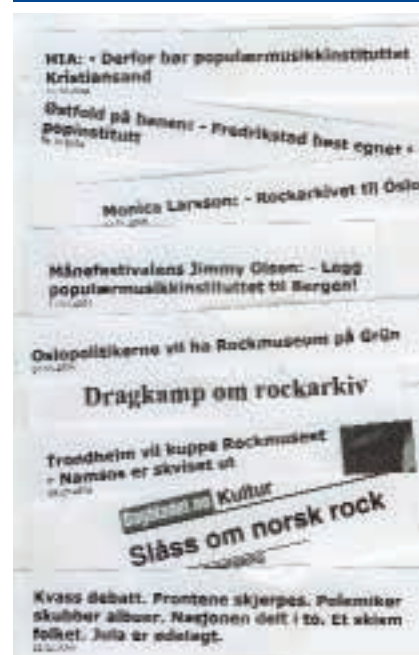
Arkivar Øyvind Ødegaard presenterte sitt selvvalgte forskningsprosjekt. Foredragstittel lød „Hovedfagsstudentene i historie ved Universitetet i Oslo – bruk av utrykte arkivkilder 1908–2004“. Ødegaard presenterte statistikk over kildebruk og ønsket å si noe om hvilke depoter som er brukt, hvilke arkiver og deler av arkiver som er brukt. Han overrasket mange med å nevne eksempler på viktige arkiver som overhodet ikke brukes i hovedoppgaver i historie, blant dem arkivene etter Distriktenes utbyggingsfond, Slottet, Riksarkivet eller Rikshospitalet. ♦

Skribenten er arkivar i Riksarkivets yngre avdeling.

Det har i flere år vært planer om å etablere et nasjonalt dokumentasjons- og opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie. Stortingsmelding nr.48 (2002-2003) fastslo at behovet for en samlet dokumentasjon av norsk- pop og rockhistorie var stort. ABM-U fikk derfor i 2004 oppdraget å utrede hva et slikt senter burde inneholde, hvordan det best kunne organiseres, samt hvor det skulle ligge. Underveis utbrøt en stormfull lokaliseringdebatt i media. „Alle“ kommuner hadde lyst på rockearkiv og opplevelsessenter, og spaltometer med argumenter for ulike lokale initiativer ble trykt i avisene. ABM-U leverte sin innstilling i 2005, og kom opp med forslag om en delt løsning. Man mente at arkivet burde legges til Institutt for norsk populærmusikk i Oslo, og opplevelsessenteret i Trondheim, under Ringve museum, som er et musikkmuseum med nasjonalt ansvar. I tillegg skulle samarbeid med Rock City Namsos i Nord-Trøndelag etableres. Denne løsningen ble vedtatt i stortinget etter valget i september 2005 (da en trondhjemmer ble kulturminister). I statsbudsjettet for 2006 er det satt av 1,5 millioner kr. for videre planlegging av opplevelsessenteret under ledelse av Ringve museum.

Forutsetningen for at Institutt for norsk populærmusikk skulle få ansvaret for arkivet, var at det blir

Maria Press

■ „Alle“ kommuner ville ha et rockarkiv eller -museum. En arkivar i det statlige Arkivverket blir lett misunnelig. Aldri har vel lokaliseringen av et statsarkiv vekket en slik debatt ...

gjennomført en samlokalisering med Nasjonalbiblioteket, som har høy kompetanse på bevaring av lydopptak. ABM-Us innstilling forutsatte også samarbeid med Musikkinformasjonssenteret, Norsk jazzarkiv og Norsk visearkiv. Arkivet vil ha som sin primæroppgave å samle inn, dokumentere, bevare og gjøre tilgjengelig ikke-publisert lyd, film- og bildemateriale, privatarkiver og samlingsmateriale. ♦

Standardisering av arkivbeskrivelser

I Norge arbeider en gruppe i Arkivverket med å standardisere arkivskapernavn og arkivbeskrivelser helt ned på serienivå. Da Riksarkivet og statsarkivene i 2004 samlet sine arkivbestand i en felles database på Internett – Felleskatalogen – oppsto det behov for standardisering.

Hva er Felleskatalogen

Felleskatalogen er navnet på Arkivverkets internett-baserte arkivkatalog. Felleskatalogen for Arkivverket omfatter i prinsippet alt arkivmateriale som er tilgjengelig for bruk i Riksarkivet og statsarkivene. Man finner opplysninger om arkivene og om arkivskaperne. Opplysninger om arkivene er inndelt i flere nivåer. Øverste nivå gir en samlet omtale av arkivet, bl.a. omfang, klausul og innhold. Her er beskrevet hvilke serier som finnes. For mange arkiver finnes det fullstendige katalogopplysninger, dvs. at serie, arkivstykke, mapper og dokumenter er beskrevet. Fra arkivnivået kan man også finne informasjon om arkivskaperen.

Arbeidet med Felleskatalogen startet i 2003 og første utgave ble lagt ut på Internett høsten 2004. Opplysningene i Felleskatalogen er basert på registreringene i Asta-databasene i hver enkelt institusjon. Det er således hver enkelt institusjon innenfor Arkivverket som har i oppgave å foreta den spesifikke beskrivelse av de enkelte arkivskapere og arkiv som institusjonen har ansvar for.

■ Deler av Felleskatalogens arbeidsgruppe i arbeid. Fra venstre Anne Brit Larsen, Riksarkivet, Kjell Kleivane Statsarkivet i Kongsberg og Synne Stavheim, Statsarkivet i Oslo. Foto: Per Inge Nilssen, Statsarkivet i Kristiansand.

Standardisering og effektivisering

En kartlegging i forkant av Felleskatalog-prosjektet viste imidlertid at de ulike institusjonene i Arkivverket beskriver og navngir samme type arkiver på svært forskjellig måte. Dette gjelder først og fremst de statlige regionale og lokale arkivene. Eksempelvis blir arkivene etter ulike politidistrikt i landet, som i stor grad har de samme oppgaver og skaper samme type arkivmateriale, beskrevet ulikt. Det er ikke vanskelig å forestille seg at slike ulikheter i arkivbeskrivelsen virker forvirrende for brukere av Felleska-

talogen. Det ble derfor satt i gang et arbeide for å få til en standardisering av statsarkivenes arkivbeskrivelse. Samtidig ønsket man å effektivisere selve arbeidet med arkivbeskrivelsene ved å samordne utarbeidelsen av arkivskaper- og arkivopplysninger der disse er felles for alle arkiv innenfor en etat. Tidligere er slike arkivbeskrivelser ofte utarbeidet innenfor hvert statsarkiv slik at et temmelig identisk arbeid blir gjort unødige mange ganger. Målet er med andre ord å sikre at beskrivelsen av trekk som er felles blant virksomheter innenfor én etat

■ Gamle lover, statskalendre og administrasjonshistoriske verk blir nøye studert under standardiseringsarbeidet.

Foto: Maria Press.

Mal for overordnet beskrivelse av arkiver

(Andre beskrivelselementer er gitt/ standardisert gjennom registreringsskjemaet i Asta-databasen.)

- 1) Ytre proveniens: om arkivet består av en eller flere provenienser. Kort omtale. Detaljer framgår dels av strukturen i systemet (relasjoner mellom arkivskapere og arkiver), dels kan de legges inn på lavere nivåer, for eksempel under de ulike serier.
- 2) Ordningsbeskrivelse: hvordan arkivet er ordnet, om det gjenspeiler en opprinnelig eller sekundær ordningsmåte (indre proveniens), om seriene gjenspeiler arkivskaperens funksjoner, organisasjonsstruktur eller er inndelt etter emne (for eksempel arkivnøkkel).
- 3) Manglende arkivelementer: redegjøre for arkivenheter som er overført til andre provenienser, som er gått tapt eller kassert, eller som ikke er avlevert.
- 4) Kortfattet innholdsbeskrivelse: kort om arkivets innhold, oppbygning og forhold mellom serier. Kan ofte utelates dersom arkivet er registrert på lavere nivåer (serier, stykker, mapper etc.).

utarbeides én gang og ikke åtte (en gang for hvert statsarkiv). Hver arkivskaper og hvert arkiv har imidlertid sine unike særtrekk. Disse vil det fortsatt være den enkelte depotinstitusjon sin oppgave å beskrive.

Foreløpige resultat

Riksarkivaren nedsatte en styringsgruppe som fikk ansvaret for å sette opp rammene for prosjektet og en arbeidsgruppe som skulle arbeide med standardisering av arkivnavn og arkivbeskrivelser i alle statsarkivene. Så langt har arbeidsgruppen utarbeidet generelle be-

skrivelser/fellestekster for de vanligste typer arkivskapere i statlig forvaltning, maler for hvordan den spesifikke beskrivelsen av hver arkivskaper skal utformes, prinsipper for utforming av arkivskapernavn med en tilhørende "godkjent" liste over arkivskapernavn (inkludert valg av koder som brukes i Asta for kategorisering av arkivskaperne). Videre har arbeidsgruppen laget en veiledende mal for en overordnet beskrivelse/omtale av arkiv.

Det er meningen at alle medarbeidere i Arkivverket skal føle et ansvar for å kvalitetssikre de data

som produseres til Felleskatalogen, selv om arbeidsgruppen også her vil få et særskilt ansvar. Melding om endringsforslag, feil og mangler i forhold til maler, fellestekster som er utarbeidet, samt feil i Asta applikasjonen som har betydning for prosjektet, meldes således til sekretæren i arbeidsgruppen, som, etter en intern runde innenfor arbeidsgruppen, foretar rettinger i malene og rettledningene. Malene og rettledningene er tilgjengelige for medarbeiderne via vårt intranett.

Veiledning og mal for arkivseriebeskrivelser (kortversjon)

- **Serienavn**
- **Stikkord**
- **Hjemmel**

Kun bestemmelser som direkte hjemler danningen av vedkommende arkivserie eller funksjon som arkivserien gjenspeiler, skal beskrives.

- **Funksjon og formål**

Eksempel: *Dagboken ga oversikt over innkomne forlikssaker, saksgang og resultat, samt forenklet statistikkføringen*

- **Hovedobjekt og registreringsvilkår**

Hensikten er å gi brukerne viten om hva de kan forvente å finne, og hva de ikke finner i vedkommende arkivserie, samt hvor lenge etter en hendelse opplysningene vil være registrert.

- **Arkivdanningsrutiner**

Her beskrives rutiner og ansvarsforhold rundt arkivdanningen og hvordan selve arkivdanningsprosessen forløp.

- **Serie- og arkivstruktur**

Her beskrives hvordan serien er oppbygd og om/hvordan den er relatert til andre serier i samme arkiv. Dette er viktig for at brukerne skal kunne finne fram i arkivserien og for å forstå hvordan seriene samspiller.

- **Relaterte serier i andre arkiv**

Her omtales serier i andre arkiv som funksjonelt og arkivdanningsmessig er tilknyttet den serien som beskrives.

- **Informasjon/innhold**

Her beskrives arkivseriens informasjonsinnhold. Beskrivelsen kan være temmelig detaljert dersom seriens innholdsmessige oppbygning er avgrenset og tydelig. Hvis innholdet er komplekst med stor variasjon må innholdet beskrives mer summarisk. Innholdsbeskrivelsen skal ikke inneholde vurderinger av seriens brukbarhet i forhold til det å belyse bestemte tema.

Prinsipper for arkivskapernavn og koder

Det foretas en lett modernisering av eldre arkivskapernavn, for eksempel *Jæren* og *Dalane fogderi* ikke *Jæderen* og *Dalerne fogderi*.

1. Det er det siste brukte navnet som skal registreres. Nedlagte arkivskapere skal ikke endre navn til dagens. Eksempelvis skal et sorenskriveri som ble nedlagt før siste navneendring, i Asta registreres som sorenskriveri og ikke som tingrett.
2. Hovednavnet skrives fullt ut. Forkortelser bør registreres som alternativt navn.
3. Hvis en arkivskaper har flere offisielle navn, bør det mest brukte registreres i navnefeltet og det andre i feltet for alternative navn. Dette gjelder også hvis det er ulike navneformer på bokmål og nynorsk, og hvis arkivskaperen har et samisk navn i tillegg til det norske. (Søking i Felleskatalogen vil skje på begge disse feltene under ett.)
4. Der arkivskaper består av flere virksomheter skrives navnet på samtlige virksomheter med skråstrekk mellom, for eksempel *Stavanger stadsfysikus/Stavanger helseråd*.
5. Første bokstav i arkivskapernavnet skrives med stor bokstav, de øvrige med små, bortsett fra geografiske navn.
6. Ved forvaltningsnivå kode 5 – *regionale organer (over eller på tvers av fylke)* og kode 6 – *Statlige organer på fylkesnivå* skal arkivskapernavnet starte med etatsnavnet først, og så kommer sted og område. For eksempel: Televerket region Midt Norge, Fylkesarbeidskontoret i Troms.
7. Ved bruk av forvaltningsnivå kode 7 – *Statlige interkommunale organer* og kode 8 – *Statlige organer på kommunenivå* kommer geografisk navn før etatsnavn. For eksempel: Oslo Folkeregister.
8. Unngå arkivskapernavn som ender på –embete. I stedet brukes –kontor eller –distrikt.
9. Arkivskapere som kategoriseres som institusjoner (skoler, sykehus o.l.) skal ha egennavn eller stedsnavn først. For eksempel: Torshov Kompetansesenter, Bastøy skolehjem. Det vil også være tilfeller hvor navnet på institusjonstype kommer foran geografisk navn. Dette gjelder for eksempel universitetene og høyskolene.
10. For øvrig gjøres unntak fra prinsippene når det helt klart er slik at disse bryter mot et entydig offisielt navn som arkivskaper bruker eller har brukt.

Videre arbeid

Arbeidsgruppen skal fram mot neste versjon av Felleskatalogen forbedre fellestekstene (beskrivelser som er felles for likeartede arkivskapere og arkiv), arbeide med en standardisering av arkivseriestruktur og seriebetegnelser, samt lage omtale av serier til arkiver som finnes i alle eller de fleste statsarkiver. Dette er en svært omfattende oppgave og krever inngående studier både i lovverk, offentlige utredninger og i selve arkivene. Det er de trekk ved seriene som man finner igjen uavhengig av hvilket arkiv det befinner seg i, som skal beskrives. Som regel vil beskrivelsen ta utgangspunkt i normative bestemmelser (lov, forskrift, rundskriv og lignende) fra etatens sentralorgan eller departement om hvordan en bestemt arkivserie skulle føres. Det kan være mange avvik fra disse bestemmelsene i den konkrete arkivdanning ved

de ulike virksomheter. I fellesbeskrivelsen skal man ikke ta med opplysninger om enkeltkontorers avvik fra normen, det overlates til det enkelte statsarkiv i beskrivelsen av deres spesifikke arkivserier. Vi har grovt regnet ut at hver virksomhetstype i statlig forvaltning i gjennomsnitt skaper 10- 20 ulike arkivserier. Samtidig finnes det ca. 200 ulike virksomhetstyper tilhørende ulike etater i norsk regional/lokal statlig forvaltning. Derfor er det besluttet at felles arkivseriebeskrivelser skal gjennomføres for et utvalg arkivskapertyper som et forprosjekt. Det vil gi oss et bedre grunnlag til å estimere hvor mange årsverk som vil medgå til dette arbeidet samtidig som vi vil få verdifulle erfaringer mht metode og hvor omfattende beskrivelsene skal være. ♦

Skribenten er 1. arkivar ved Statsarkivet i Stavanger

John Herstad tildelt kongelig orden

Kongen har utnevnt riksarkivar John Herstad til Kommandør av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden for hans innsats for norsk arkivvesen. Ordenen ble overrakt torsdag 9. februar i Riksarkivet. Ordensrådet har lagt vekt på John Herstads arbeid med å utvikle og bygge ut Arkivverket som landets arkivmyndighet og at han har utviklet dets kompetanse på elektroniske arkiver til internasjonal anerkjennelse. I tillegg framheves hans banebrytende innsats for å få etablert interkommunale arkivordninger.

Til stede ved tildelingen var foruten ansatte, familie, representanter fra departementet og fra andre institusjoner. Og selvsagt representanter fra Ordenskanselliet. John Herstads tid som rikarkivar har vært preget av arbeidsinnsats, brobygging og arbeidsglede. – Jeg ser ikke på dette bare som en personlig anerkjennelse, sa han under seremonien. – Ordenen er en heder og en anerkjennelse til arkivaryrket og til det store arbeidet som mange utfører.

Knut Johannessen

Finnar, sovjetmedborgare, stamkrigare eller frändefolksförband?

Eric De Geer

I Nordisk arkivnyt nr 2/2005 återfinns en artikel av Lars Westerlund om ett "Internationellt forskarseminarium i Helsingfors arrangerat av Riksarkivet därstades den 14–15.3 2005". Det gällde särskilt krigsfångar och personutlämningar (s. 77–78).

I den på hela taget utmärkta artikeln har det dock insmugit sig ett par oriktigheter som bör påtalas. "Efter vapenstilleståndet i september 1944 överlämnade Finland igen alla sovjetiska och tyska krigsfångar samt sovjetmedborgare till Sovjetunionen." (s. 78). Det är fel att påstå att alla sovjetmedborgare

överlämnades. Alla överlämnades nämligen inte. Av de civila överlämnades ett antal med tvång, den större delen av de civila återvände mer eller mindre frivilligt, men det var ett rätt stort antal som stannade i Finland. Ett tills vidare okänt antal av dessa – kanske ca 4000 – flydde sedan till Sverige.

I texten kallas ingermanländarna för "ett finsktbefryndat befolkningselement i Sovjetunionen. Varför inte säga som det var, dvs. att det gällde finnar, en huvudsakligen finsktalande historisk folkgrupp? Sedan står det: "överförde tyskarna drygt 60 000 ingerman-

ländare som de internerat i företrädesvis Leningradområdet till Finland." Var fanns de interneringslägren? Interneringen var företrädesvis i Klooga i Baltischport/Paldiski i Estland (s. 78).

Slutligen är inte den i artikeln använda benämningen "s.k. stamkrigarna" adekvat (s. 77). Den ger här icke önskvärda ålderdomliga etnologiska associationer till fjärran länder. Mer korrekt hade frändefolksförbanden eller något liknande varit. ♦

Skribenten är docent i historia, Uppsala Universitet

Kommentar

Lars Westerlund

I Nordisk Arkivnyt 2.2005 medverkade jag på begäran av redaktören med ett seminarierferat om krigsfångar och personutlämningar i Finland. I detta relaterade jag seminarieinläggen i neutralt hållna ordvändningar utan avsikt att driva några särskilda teser. Jag berörde mer i förbifarten bl.a. de inger-

manländare som från Finland återbördades till Sovjetunionen företrädesvis åren 1944–45. Min gode bekant Eric De Geer som i sin forskning fördjupat sig i ingermanländarnas flyttningsrörelser och historia efterlyser beriktiganden och större entydighet på fyra punkter, vilka jag här kommenterar.

I.

Uppdraget för Riksarkivets forskningsprojekt om krigsfångar och personutlämningar åren 1939–55 är att särskilt undersöka de finländska myndigheternas roll och förfarande i samband med repatrieringen och utlämnandet av krigsfångar och civilpersoner. Jag hade

därför den officiella policyn att överlämna alla de grupper och individer sovjetmyndigheterna krävde i tanken då jag skrev att "alla" sovjetmedborgare överlämnades. Det fanns dock grupper av Sovjetmedborgare som antingen uppehöll sig i eller anlände till Finland efter krigsslutet. Dylika utgjordes av de sovjetiska representanterna med sin kanslipersonal i den allierade kontrollkommissionen, den sovjetiska ambassadpersonalen i Helsingfors, personer som i övrigt vistades i landet i sovjetiskt uppdrag eller med sovjetiskt tillstånd och "förutvarande" Sovjetmedborgare, vilkas återbördande till det tidigare hemlandet inte krävdes av de sovjetiska myndigheterna. Till den sistnämnda gruppen hörde som De Geer riktigt påpekar några tusen ingermanländare. Det vore möjligt att skriva utförligt om såväl dessa som om attityderna hos de finländska och sovjetiska myndigheterna, men jag avstår för att inte uppta mer spaltutrymme.

2.

Då jag förmodade att ingermanländarna skulle vara rätt obekanta för Arkivnyts läsekrets karakteriserade jag dem upplysningsvis som en folkgrupp och ett finskbefryndat befolkningselement. Varför inte kalla dem finnar då de i huvudsak talade finska och i tiden haft en större historisk betydelse, undrar De Geer. Mitt svar är att ingermanländarna under 1900-talets förlopp genomlevde en demografisk tillbakagång, genererad av den sovjetiska inrikespolitiken och olyckligt förstärkt av krigshändelserna. I

Ryssland har denna utveckling med tiden utmynnat i att ingermanländarna antingen i det närmaste sammansmält med det ryska befolkningselementet eller lämnat sitt gamla hemland. Samtidigt har det i Sverige, Estland och Finland uppstått disparata ingermanländska exilkulturer, vilka i större eller mindre utsträckning assimilerats med befolkningen i sina respektive nya länder. Läsaren må själv bedöma vilket av förslagsvis följande uttryck som på det mest adekvata sättet karakteriserade ingermanländarna: ett måhända romantiserande folk-begrepp, ett finskbefryndat (och partiellt assimilerat) befolkningselement eller en vinddriven folkspillra?

3.

Termen internering förekommer dels i folkrättsliga traktater som 1907 års Haagkonvention och 1949 års Genèvekonvention, men också i den s.k. statsinterna lagstiftningen i olika länder. I t.ex. Sverige fanns åren 1927–81 en tidsmässigt obestämmd brottspåföljd som kallades internering. Åren 1939–44 Finland hölls igen hundratals medborgare som motsatte sig krigspolitiken på obestämmd tid i s.k. skyddsförvar. Det var sakligt sett fråga om en form av internering även om det inte kallades så i lagstiftningen. I tsar-Ryssland och Sovjetunionen kan de tidvis omfattande fördrivningarna och deportationerna igen ses som en slags internering, om än i detta fall vanligen av tidsmässigt bestämd varaktighet.

Hos De Geer är internering identiskt med inhysning av de in-

ternerade personerna i interneringsläger. Så entydigt är begreppet dock inte. – Med krigstidsrelaterad internering avses i regel en offentligrättslig tvångsåtgärd en krigförande eller neutral makt riktar företrädesvis mot främmande medborgare på antingen ockuperat eller eget territorium. Interneringen påbörjas i det ögonblick och på det ställe de internerade underkastas frihetsberövandet eller övriga restriktioner i den personliga rörelsefriheten. Ofta nog har de internerade i modern tid måhända hamnat i formliga interneringsläger, men kärnan i interneringen är den tvångsmässiga instängningen, inte anstaltens form. De omhändertagna kan därför mycket väl interneras på hemgården, bystråket, fältet, landsvägen, stadstorget, järnvägsstationen, i kretsfängelset eller andra särskilda tillfälliga uppsamlingsplatser ifall avsikten är att efterhand transportera de internerade vidare till särskilda interneringsläger eller områden. Sjomän kan på motsvarande sätt interneras på sitt eget fartyg och har den internerade en tillräckligt hög dignitet eller stor politisk betydelse kan denne jämte sin uppsättning inhysas rentav på Grand Hotel, något bekvämt lantställe, i ett otillgängligt slott som Mussolini eller på en avlägsen ö som Napoleon.

4.

Istället för uttrycket stamkrigare föreslår De Geer krigare i frändefolksförband eller något liknande. Då majoriteten av Arkivnyts läsekrets emellertid befinner sig västanhavs om Bottniska viken förefal-

Nordiskt arkivförmedlingsnät tar form

ler mig informationsvärdet hos det i svenskan utomordentligt lågfrekventa uttrycket "frändefolkskrigare" bra tveksamt. Ordet finns inte upptaget i de voluminösa F-banden av Nordisk familjebok (1908), Svensk uppslagsbok (1954), Nationalencyklopedin (1992) eller ens SAOB (1926). I svensk tradition har "frändekrig" (are) därtill betydelsen av släktfejd och inbördeskrig jämte deltagare i dylika. Eino Hanski gav igen sin år 1979 utkomna ingermanländska överlöpar- och krigarflyktingsroman titeln "Brödrabataljonen", vilken i den finska översättningen utkom under den lätt ideomatiska titeln "Heimopataljoona". Hanski talade således inte om t.ex. Frändefolksbataljonen. Detta är också i så måtto naturligt att de s.k. frändefolkskrigen utspelades åren 1918–22 och det är också i denna kontext de terminologiska konstruktionerna i huvudsak hör hemma. För en nordisk läsare utan bakgrundskunskaper i detta speciella och snäva ämne kan det kanske kvitta om det talas om stamkrigare eller frändefolkssoldater då uttrycken är lika mycket eller lika litet belysande. Då den närmare betydelsen framgår av kontexten menar jag att det inte heller finns något stort behov av någon begreppsexegetik på denna punkt. Med detta vill jag dock inte helt rata bruket av termen frändefolkskrig. Så använde jag den senaste vår då jag avfattade den svenskspråkiga texten i forskningsprojektets sajt. ♦

Skribenten är t.f. projektchef vid Riksarkivet

■ Artikelförfattaren Eva-Marie Sahlin var mötets sekreterare. Jim Hedlund, nyanställd arkivpedagog vid Föreningsarkivet i Östersund deltar i diskussionen. Foto: Eiríkur G. Guðmundsson.

Redan år 1999 träffades för första gången ett antal arkivarier från södra Sverige, Danmark och Norge med ett intresse av att utveckla den arkivpedagogiska verksamheten (förmedlingsverksamheten) på nordisk grund. Initiativet kom från Eva Sjögren Zipsane, då verksam vid Skånes arkivförbund. Detta informella nätverk med varierande deltagare har sedan träffats, ofta i samband med olika konferenser o. dyl. Vid de diskussioner som fördes i samband med det seminarium om arkivformidling som hölls i Oslo 7–8 februari 2005 kom man fram

Eva-Marie Sahlin

till att det var dags att ge samarbetet något fastare konturer. Under ett par dagar under hösten stod därför Eva Sjögren Zipsane och Landsarkivet i Östersund, där Eva numera är landsarkivarie, som värd för ett möte. På dagordningen stod bl.a. frågan om ett nätverk inom området behövs och vad det i så fall ska göra, hur utbildnings- och fortbildningsmöjligheterna på det arkivpedagogiska området ser ut och vad som förbereds. Planeringen av en

■ Landsarkivet i Östersund och Föreningsarkivet i Jämtlands län delar denna byggnad, som redan er for liten. Foto: Eiríkur G. Guðmundsson.

ev. nordisk konferens i arkivförmedling skulle också diskuteras.

Mötet hölls från lunch till lunch 15–16 november och började med en kort presentation av de närvarande och om nyheter inom det arkivpedagogiska området i respektive land. Närvarande var Tine Berg Floater, Norska Riksarkivet, Christer Bogefeldt, Svenska Riksarkivet, Ranveig Gausdal, ABM-utvikling, Norge, Eiríkur Guðmundsson, Islands Nationalarkiv, Marit Hosar, Opplandsarkivet/LLP, Norge, Bente Jensen, Aalborgs stadsarkiv, Danmark samt Catarina Lundström, Föreningsarkivet i Jämtlands län, Sverige. Eftersom mötet hölls i landsarkivet- och föreningsarkivets gemensamma lokaler kunde även Jim Hedlund, nyanställd arkivpedagog vid föreningsarkivet delta. Artikelförfattaren, i.e arkivarie vid Landsarkivet i Östersund, medverkade som mötets sekreterare.

Även om allt fler arkiv skaffar pedagoger och satsar allt mer kraft på förmedlingsarbetet ligger denna del av verksamheten fortfarande ofta i skuggan av annan verksamhet vid många av våra arkiv. Mötets deltagare ansåg att det är viktigt att göra arkiven kända för presumtiva

brukare, och att det också är mycket viktigt att göra det lätt att hitta till arkiven och våra handlingar. Mycket är numera, eller på väg att bli, tillgängligt via Internet. Att handlingar är tillgängliga innebär inte automatiskt att de används. Internet kan inte heller helt ersätta känslan arbetet med originalhandlingar ger, och inte helt förmedla skillnaden mellan inskannade arkivhandlingar och annan Webbbaserad information. Ett fortsatt arbete med utveckling av förmedlingsverksamheten och marknadsföringen är därför angelägen. Mötet kom fram till att arbetet ska fortsätta i en löst formulerad grupp med namnet Nordiskt arkivförmedlingsnät. Tyngdpunkten kommer att ligga på utbildning och fortbildning.

Marit Hosar presenterade ett förslag till en moduluppbyggd vidareutbildning som LLP tagit fram utifrån de Norska privatarkivens behov. Denna typ av utbildningar saknas idag i deltagarnas hemländer. Det finns inte heller underlag eller ekonomi för att bygga upp liknande utbildningar parallellt. Marit fick därför med sig ett antal idéer kring utbildningens uppbyggnad samt önskemål om att den, om den

kommer till stånd, ska ligga på en akademisk nivå och vara öppen för deltagande från alla de Nordiska länderna.

Bente Jensen inledde diskussionerna kring en ev. kommande konferens om arkivförmedling. Det har funnits ett stort behov av att få kunskap om vad andra har gjort och hur man praktiskt kan gå till väga i sitt förmedlingsarbete. Detta behov finns kvar, men vi har också kommit till en punkt där det finns ett större behov av teoretisk utveckling och forskning på området. Gruppen saknar också litteratur i ämnet. Ett fortsatt arbete skulle därför kunna omfatta ett symposium för en mindre krets där mera teoretiska frågor inledningsvis behandlas samt en brett hållen konferens där den teoretiska diskussionen förs vidare men också med inriktning på praktisk förmedling. Inte minst viktigt är att vi alla bidrar till dokumentationen på området genom att publicera artiklar och föredrag m.m. Konferensen planeras att hållas under år 2007. Under de Nordiska arkivdagarna i Uppsala i augusti 2006 kommer det att vara möjligt att komma med önskemål och idéer kring konferensinnehåll. ♦

Skribenten är i.e arkivarie Landsarkivet i Östersund

Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik bildat

■ Gudmund Valderhaug ABM-utviklingen i Norge har ordet.

Foto: Eiríkur G. Guðmundsson.

Hösten 2004 träffades ett nordiskt nätverk med forskare och pedagoger inom konst och kulturarv i Östersund och diskuterade möjligheterna till framtida samarbete. Det framkom ett starkt intresse för att starta ett nätverk som successivt kan växa och utvecklas. Önskemål om att genomföra regelbundna nationella och nordiska konferenser och seminarier framfördes. Nätver-

kets deltagare ska fortlöpande informeras om och kunna följa pågående utvecklingsprojekt nationellt och internationellt. De ska också ges tillgång till forskares utvärderingar och analyser av avslutade projekt, särskilt inom det pedagogiska fältet.

Detta nätverk har nu fått en bas i Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik (NCK).

Eva-Marie Sahlin

Förutom funktionen som nordisk och sektorsövergripande mötesplats för kunskapsuppbyggnad om kulturarv, konst och lärande finns planer på att bygga upp en spännande och utmanande miljö för att praktiskt pröva nya idéer på området. Fotografier, filmer, före-

mål, miljöer, historiska och samtida dokument, samtidskonst och äldre konst – allt kommer att brukas i lokaler där arkiv och museum möts. Centret vill också utveckla forskningen på området samt förmedla kontakter med forskare för professionell utvärdering av pedagogisk verksamhet. E-postlistan Kulturarvspedagogiskt forum som administreras av NCK sprider information inom det kulturarvspedagogiska området. Kontaktperson är PG Bengtsson med e-postadress: p. Anmälan till listan kan göras på www.jamtli.com/kulturarvsped_forum.htm.

Deltagarna i den först nätverksträffen utsågs till en referensgrupp för NCK. Den 16–17 november 2005 hade denna referensgrupp sitt andra möte. Första dagen började med två föredrag inom området kulturarv och livslångt lärande. Innan dagen var slut fanns också möjlighet till diskussion i detta ämne. Dag två omfattade rapporter om vad som hänt på det kulturarvspedagogiska området under det senaste året i respektive land. Så följde en diskussion om forskarskolor, och möjligheterna till forskning inom ABM-området. Efter lunch fick mötesdeltagarna ta del av ett av de praktiska förmedlingsprojekt som JAMTLI – Jämtlands läns museum arbetat fram, barnens mejeri. Innan mötet avslutades diskuterades NCK:s uppgifter och möjligheter nu och i framtiden.

Referensgruppen instämde i världarnas tankar kring värdet och möjligheterna med ett nordiskt samarbete. På önskelistan stod ett seminarium för referensgruppen och en öppen konferens för hela kulturarvsområdet varje år, förmedling av nyheter via ovannämnda mejllista samt möjligheter till publicering, diskussion och tips om litteratur på en hemsida. En hemsida med adressen w är nu under uppbyggnad.

Förutom deltagare från Landsarkivet i Östersund, Föreningsarkivet i Jämtlands län och Jämtlands läns museum som driver NCK, var Danmark representerat med Bente Jensen från Aalborgs stadsarkiv, Charlotte S. H. Jensen från Nationalmuseet och Søren Ehlers från Danmarks Pædagogiske Universitet, Finland med Nina Gran, Helsingfors stads kulturcentral och Li Näse, Sagalunds museum, Island med Eiríkur Guðmundsson, Nationalarkivet, Norge med Ann Siri Garberg, Sverresborg Trøndelag folkemuseum samt Ranveig Gausdal, Siri Slettvåg och Gudmund Valderhaug ABM-utvikling samt Sverige med Johanna Berg, Forum för levande historia, Eva-Lena Bergström Nationalmuseum och Christer Bogefeldt, Riksarkivet. ♦

Skribenten är 1:e arkivarie Landsarkivet i Östersund.

Peter Sivervall

DLM står för Document Lifecycle Management och under det begreppet döljer sig en mängd frågor, något färre svar men framförallt oanade möjligheter att, bland annat med teknikstöd, se till att handlingar kan bevaras, läsas och tillgängliggöras för framtiden. Det är framförallt inom området elektroniska handlingar som det DLM Forum, som arrangeras vart tredje år (förutom arbetsmöten däremellan) har sin tyngdpunkt. DLM Forum startades av EU-kommissionen med utgångspunkt i ett rådsbeslut (94/C235/03) om ökat samarbete på arkivområdet för att hantera de problem och möjligheter som hanteringen, bevarandet och åtkomsten av upptagningar för automatiserad behandling fört med sig. DLM Forum vänder sig i första hand till arkivinstitutioner, offentlig förvaltning, industri och forskning.

Det fjärde DLM Forum arrangerades i Budapest den 5–7 oktober 2005. Temat för de tre föregående konferenserna (Bryssel, 1996 och 1999, och Barcelona, 2002) har varit Europeiskt samarbete om elektroniska handlingar, Europeiska medborgare och elektronisk information – informationssamhällets minne samt Åtkomst och bevarande av elektronisk information – tillämpningar och lösningar. Årets tema var Elektroniska handlingar, förvaltning och arkiv. Även om många av programpunkterna

DLM Forum

i Budapest den 5–7 oktober 2005

är fokuserade på Europa, är de angelägna även för övriga världen, vilket visade sig genom att kollegor från USA, Australien, Malaysia och Bangladesh deltog.

Årets DLM Forum samlade knappt 300 deltagare från 28 länder, Norden representerades av ett knappt femtiotal deltagare.

PDF/A-1

Från plenarsessionerna kan nämnas att den efterlängtda nyheten om att PDF/A – ett filformat för elektroniska dokument för långtidsbevarande – antogs som en standard (ISO 19005-1:2005 – del 1: Användning av PDF/A-1) den 1 oktober 2005, nådde undertecknads öron för första gången. Arbetet med standarder och riktlinjer är en viktig del i DLM-samarbetet, och inom det området har tidigare presenterats MoReq – Model requirements for the management of electronic records – som är en specifikation av funktionskrav för hanteringen av elektroniska handlingar. MoReq är inte en regelrätt standard, men kan vara ett komplement till exempelvis standarden för dokumenthantering (ISO 15489) när man ska ta fram elektroniska ärende- och dokumenthanteringssystem. MoReq kommer inom några år att få en uppfrysning i och med MoReq 2, men det arbetet har bara inletts och lär pågå i ytterligare tre år. För att bättre anpassa MoReq till nationella krav,

■ Foto: Peter Sivervall

avses att till MoReq2 foga ett särskilt kapitel, där det i respektive lands översättning kan anges de särskilda förutsättningar som gäller för det egna landet.

Parallellseminarierna handlade bland annat om elektronisk förvaltning (integritet och dataskydd, nationella regelverk och arkivkrav i anslutning till dokumenthante-

ring, elektroniska signaturer), standarder och informationsutbyte (metadata som ett stöd för bevarande och för användaren, utvecklingen av ISO-standarder), bevarande av digitala arkiv (t.ex. hantering av upptagningar från 1970-talet och framåt från det forna Öst-tyskland), utbildning (t.ex. att avsaknaden av egen identitet för ämnet arkivvetenskap hänger samman med få personer med högre arkivvetenskaplig examen), kostnadsaspekter (t.ex. användande av metoder som migrering och emulering för att beräkna kostnader för långtidslagring av elektronisk information).

Händelser från tre av parallellseminarierna ska jag nämnas något ytterligare om. Ämnet integritet och dataskydd behandlades vid ett seminarium. Skyddet för den personliga integriteten är ett område som är aktuellt i alla sammanhang där uppgifter om personer registreras i datoriserade system. Där står skyddet för personen mot möjligheten att bevara uppgifterna på längre sikt för andra än de ursprungliga målen ibland i konflikt med varandra. På det området kan det skilja mellan olika länders hantering, där t.ex. lagstiftningen på området styr i olika grad. I vissa länder, däribland Sverige, finns särskild registerlagstiftning som reglerar bevarande och gallring av integritetskänslig information. För Sveriges vidkommande innebär det att även mycket integritetskänsliga uppgifter kan få bevaras för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål. Långsiktigt varnades vid seminariet för att bevarandet av personuppgifter kan bli en bristvara i många länder, särskilt på den privata sidan som inte har någon reglering på området och där dessutom arkivmässiga hänsyn oftare än på den offentliga sidan får stryka på foten.

Kostnader för att bevara och hantera elektroniskt lagrad information

Om kostnader för att bevara och hantera elektroniskt lagrad information, handlade ett annat seminarium. Förutom kostnaden för informationens förvaringsutrymme tillkommer bland annat kostnader för regelbundna kontroller av läsbarheten och för att föra över informationen på nya lagringsmedia m.m. Ett exempel på hur man försökt få rätsida på problematiken gavs från Nationalarkivet i Holland. Där har man i ett projekt kallat Testbed tagit fram en modell som stöd för att beräkna kostnader på olika lång sikt för att bevara elektroniskt lagrad information med hjälp av migrering (konvertering av uppgifter till aktuell hård- och mjukvara med viss risk för informationsförlust, t.ex. av layout) och/eller emulering (ursprunglig fil behålls, för framtida läsning och åtkomst skrivs program som härmar det ursprungliga programmet). Projektet har fokuserat på bevarande och inte på tillgänglighet. Tester har genomförts på textdokument, kalkylprogram, e-post och databaser samt formaten XML (eXtensible Markup Language), ASCII (American Standard Code for Information Interchange) och TIFF (Tagged Image File Format). Bland de parametrar som ingår i beräkningsgrunden finns kostnader för personal, hård- och mjukvara, medium och lagringsutrymme. Resultaten hittills visar bland annat att migrering är dyrt på lång sikt och att XML är ett kostnadseffektivt format även om det inte kommer att existera för evigt. Mer om projektet finns att läsa på www.digitaalduurzaamheid.nl/home.cfm, där man även kan ladda hem Testbed-applikationen och få en demonstration direkt via webben på hanteringen av e-post m.m.

Ett tredje seminarium handlade om utbildning. Vid seminariet konstaterades att ämnet arkivvetenskap har svårt att få erkännande som en riktig vetenskap – känns igen även i den svenska arkivvetenskapsdebatten – samt att IT:s påverkan ställer nya krav på arkivutbildningen. När det gäller erkännandet av arkiv som en egen vetenskap, angavs en möjlig orsak till det vara att det fortfarande finns relativt få personer med högre examen inom det som betraktas som arkivvetenskap, men att en ökning på det området skulle kunna ge större tyngd. Till de nya frågorna och kraven som ställs hör att IT:s påverkan även måste förändra arkivutbildningen. Arkivutbildningen måste anpassas till den komplexa tillvaro som verkligheten utgör, och förutom lärare från arkivprofessionen måste även andra kompetenser blandas in – vilket också redan är fallet på många håll – t.ex. IT-specialister. Även innehållsmässigt behöver utbildningen anpassas och utöka momenten inom teori och metodik för bland annat IT, diplomatik- och dokumenthanteringsteori, projekthantering, affärs- och processanalys med flera områden.

Intressanta presentationer

Från ett nordiskt perspektiv kan man finna intressanta delar i flertalet av de presentationer som gjordes, inte minst i de ovan nämnda exemplen, då många av de frågeställningar, problem och möjligheter som diskuteras på olika djup nivå ofta är av sådan karaktär att de kan tillämpas av olika länder oavsett skillnader i nationella regelverk. I andra fall, t.ex. som i planerna för Moreq2 kan det behövas särskilda nationella anpassningar och anvisningar.

De nordiska trupperna medverkade även aktivt vid ett flertal semi-

■ Foto: Peter Sivervall

narier, där t.ex. Markus Merenmies från Finlands riksarkiv i likhet med ett flertal andra talare redogjorde för de särskilda arkivkrav som ställs – eller bör ställas – på ärende- och dokumenthanteringssystem.

Jan Dalsten Sørensen från det danska nationalarkivet redogjorde för det danska nationalarkivets hantering av leveranser av elektroniskt lagrad information och de förberedelser som levererande myndigheter ska utföra med att ange vissa data (metadata) om det data som ska levereras. De förberedande momenten inför en leverans är en av fördelarna i det danska leveranssystemet, då det medför att lagringen och strukturen av informationen blir enhetlig. En nackdel med systemet kan vara att risken för autentitetskontroll kan bli bristfällig om inte den vägledning som ges av Nationalarkivet inte följs ordentligt av levererande myndigheter.

Karl Wessbrandt från Statskontoret, Sverige, redogjorde för det ar-

bete som pågår med att ta fram riktlinjer för att på ett standardiserat sätt kunna hantera och kommunicera meddelanden mellan olika myndigheter. I det arbete som hittills genomförts har man tagit fram vägledningar för XML-schemakonstruktion och mallar samt en checklista. Mycket av arbetet hittills har koncentrerats till teknik och struktur – med stöd av XML – medan arbetet närmast framöver mer kommer att handla om semantisk interoperabilitet, t.ex. att definitioner överensstämmer, så att en term i ett meddelande som skickas från en myndighet till en annan inte betyder en sak hos avsändaren och något annat hos mottagaren.

Osmo Palonen från Mikkeli Polytechnic i Finland berättade om den depå för elektroniska handlingar som har etablerats i S:t Michel i östra Finland. Depån är tänkt att serva olika delar av samhället för hantering av elektroniska handlingar, såväl text som fotogra-

fier, ljud och rörlig bild. I den modell för lagring man nyttjar ingår både band och hårddiskar för indirekt och direkt åtkomst till informationen. De format man valt är främst XML för text och metadata, PDF för att återge grafiken samt TIFF och JPEG för bilder.

Möjligheter och problem som finns inom den mobila världen

Sari Mäkinen, Finland, redogjorde för de möjligheter och problem som finns inom den mobila världen, där ett första steg vid hantering av elektroniska handlingar är att förändra metoder jämfört med traditionell pappershantering. Metadata och kontext får ökad betydelse i den elektroniska världen. I den digitala och mobila värld vi lever i produceras handlingar dels med olika verktyg och i olika format, dels på en mängd olika platser rent fysiskt. Bland verktygen kan nämnas mobiltelefoner med möjlighet till både text- bild och röstmeddelanden, handdatorer och bärbara datorer med likvärdig kapacitet som stationära datorer och med uppkopplingsmöjligheter mot den egna myndighetens – eller motsvarande – servrar och dokumenthanteringssystem. Medvetenheten om att även det som produceras ute på fältet, oavsett om det är på ett tåg, i ett flygplan eller i ett hotellrum, kan utgöra en handling av samma dignitet som en som produceras på hemmaplan, dvs. rent fysiskt hos den myndighet man arbetar för, är inte alltid så hög hos användarna. Även för dessa handlingar gäller det att möjliggöra åtkomst, se till att eventuella sekretessregler följs, att möjliggöra långtidsbevarande eller att gallra med rätt frist. En hel del arbete återstår att göra. ♦

Skribenten är verksam vid Avdelningen för tillsyn och rådgivning.

Idrottsarkiv diskuterades internationellt under hösten 2005

Sevilla, Spanien 2–5/11 2005

I Sevilla, Spanien, hölls den 2–5 november 2005 en kongress med tema "Sport and Violence". Organisatör var den internationella organisationen CESH (*European Committee for Sport History*), detta var den tionde kongressen för idrottshistoria som de anordnade.

Kongressen hölls på *Universidad Pablo Olavide de Sevilla* och vände sig till forskare, historiker, arkivarier och studenter med idrottshistoria som specialitet. Universitetet valdes som mötesplats då det nyligen startat en institution för idrottshistorik. Till invigningen av kongressen och denna institution var *Juan Antonio Samaranch* (före detta ordförande för Internationella Olympiska Kommittén) inbjuden och höll ett anförande om det viktiga i att studera idrottshistoria.

Under fredagen den 3 november hölls en session om idrottsarkivens och idrottsarkivariens roll. Inbjudna var bland andra Kenth Sjöblom (Riksarkivet, Finland), Morten Mortenson (Vartov, Danmark), Angela Teja (Università di Casino, Italien), Ossi Viita (Finlands idrottsarkiv) och undertecknad.

Vitt skilda saker diskuterades, men alltid med kongressens tema "Sport and Violence" som röd tråd. Mortensen talade om "*Violence on sport archives – a Danish perspective*" vilket berörde svårigheten att få idrottsföreningar att inse vikten av att arkivera sina handlingar och att göra det på rätt sätt. Ett problem som återfinns i Sverige. Dessutom diskuterades vad som egentligen bör finnas i ett idrottsarkiv. Den diskussionen fortsatte jag på under rubriken "*What do we preserve, and what do we not?*". Att få idrottsföreningar att börja arkivera är en sak, att också få dem att spara rätt saker är en annan.

Ossi Viita talade om svårigheterna som den digitala utvecklingen för med sig, "*Electronic Violence on Sport Archives – The Risks related to Electronic Archiving*". Detta är av stor betydelse för idrotten eftersom de flesta föreningsregister och brevkontakt mellan föreningarna nu sköts via databaser och webben.

Sessionen som specialinriktats på idrottsarkiv blev så lyckad att CESH under slutpläderingarna tog beslutet att förlägga vikten av idrottsarkiv till stadgarna och göra

det till ett återkommande tema på framtida kongresser.

Kongressen bjöd också på intressanta föredrag från historiker som Joyce Kay från University of Stirling. Hon talade om suffragetterna i Storbritannien under rubriken "*The wild Women – female Violence against Male Sport*" och den skadegörelse de gjorde som ofta riktade in sig mot idrottsanläggningar, männens territorium.

Abu Dhabi, Förenade Arabemiraten 24/II – I/12

Under CITRA:s (International Council on Archives) konferens i Förenade Arabemiraten diskuterades ämnen som berör vårt yrke och vår yrkesroll, till exempel "*A Challenge for the Future: Learning from Events of Global Significance*". Under denna session talades om katastrofberedskap och riskerna som arkivmaterial står inför vid krig eller naturkatastrofer.

Detta tema belystes särskilt av arkivarie Sadd Eskander, Director General of National Library and Archives i Irak och Djoko Utomo, Director General of National Archives of Indonesia. Eskander talade

Klara Lutti

■ Från vänster till höger. Bettina Kratzmueller (Institute of Classical Archaeology, Wien), Klara Lutti (Riksarkivet, Stockholm), Rudolf Muellner (Institute of Classical Archaeology, Wien), Nora Santarelli (Universita di Roma, Rom) och Ossi Viita (Sports Archives of Finland, Helsingfors). Hur universiteten och arkivinstitutionerna skulle kunna samarbeta bättre diskuterades över ett glas vin och tapas i Sevilla. Fotograf: Kenth Sjöblom, (Riksarkivet, Helsingfors).

■ Från vänster till höger. Kenth Sjöblom, (Riksarkivet, Helsingfors), Fina Sola Gasset (Museu Maritim de Barcelona), Abdulla A. Kareem El Reyes (Center for Documentation and Research, Förenade Arabemiraten, Abu Dhabi), Klara Lutti (Riksarkivet, Stockholm). Delar av ICA/SPO samlades utanför hotellets entré i Abu Dhabi för en resa i Dubai. Förenade Arabemiraten är ett varmt och torrt land och under vår vistelse var det 27 grader varmt om dagarna, vilket räknas som vinter! Fotograf: Okänd

■ Från vänster till höger. Abdulla A. Kareem El Reyes (Center for Documentation and Research, Förenade Arabemiraten, Abu Dhabi), Françoise Bosman (Archives Nationales, Roubaix, Frankrike) och Kenth Sjöblom, (Riksarkivet, Helsingfors). ICA/SPO hade ett innehållsrikt möte på Center for Documentation and Research, Abu Dhabi. Mötet hölls i en av de nya och vackert inredda möteslokalerna. Fotograf: Okänd

om svårigheterna under Saddam Husseins regim, då ingen katastrofberedning tilläts. På grund av detta blev skadorna enorma när kriget bröt ut och handlingarna sattes i brand.

Djoko Utomo belyste, bland annat genom fotografier (som talade för sig själva), den förödelse som tsunamin orsakade arkivhandlingar i Indonesien. På ett illustrativt sätt berättade han om vattnets effekt. På grund av vågornas kraft, den enorma mängden vatten och dessutom sand blev handlingarna både våta och smutsiga. Identitetshandlingar blev svårt förstörda och fick först torkas med hårtork och sedan putsas för att få bort den in-torkade sanden

De viktigaste handlingarna att rädda efter katastrofen var just pass och markägarbevis eftersom

drabbade människor förlorat alla sina dokument i tsunamin. Det blev svårt för dem att bevisa både sin identitet och äganderätt till mark.

ICA/SPO

Under veckan höll ICA/SPO (International Council on Archives/Provisional Section on Sports) ett möte för att diskutera vad som hänt under året och vilka möten som skall äga rum 2006. Närvarande var bland andra ordförande Abdulla A Kareem el Reyes, Förenade Arabemiraten, som även är chef för det nyinrigda *Documentation and Research Center* i Abu Dhabi, vilket invigdes med fyrverkerier och lasershow i samband med konferensens öppnande.

Under mötet diskuterades den konferens som varit i Sevilla och

det viktiga utbyte mellan arkivarier och historiker som gjordes där. Bland annat diskuterades vikten av en bra kontakt mellan universiteten och arkivinstitutionerna.

Nästa ICA/SPO möte planeras under september 2006 i Barcelona. Där kommer OS – arkitekturen att studeras och vidare diskussion om sponsorer och reklam för sektionen att planeras.

Läs mer om ICA/SPO i Nordisk Arkivnyt nr 3 2005. ♦

Skribenten är arkivarie vid Avdelningen för Enskilda arkiv i svenska Riksarkivet i Arninge samt ansvarig för Idrottsrörelsens arkiv i Idrottens hus.

ICOM:s kommitté för konservering:

“Our Cultural Past – Your Future”

Anna Fornäs

■ Kulturarvsbruk – på gott eller ont – eller både och?

Foto: Anna Fornäs

Vart tredje år samlas en stor del av världens konservatorer för att dryfta konserveringsfrågor inom ra-

men för ICOM-CC, dvs. International Council of Museums Conservation Committee. Det senaste mötet

avhölls i september 2005 i Haag i Nederländerna. Vi var några stycken från det svenska Riksarkivet

som var där och undertecknad har tagit på sig uppdraget att förmedla några intryck i Nordisk Arkivnyt.

Organisationen är indelad i olika arbetsgrupper och mötet var uppdelat i samma teman. Vår lilla grupp försökte sprida ut oss på de för oss inom arkivvärlden viktigaste områdena: grafiska dokument, fotografiskt material, preventiv konservering samt konserveringens teori och historia. Dessutom var det stora plenum som var gemensamma för alla. Ett huvudtema i år var hur man kan involvera "publiken" i konserveringsverksamheten. Olika, för att inte säga vitt skilda projekt från världens olika hörn beskrevs utifrån tesen att det är nödvändigt att dra in den breda befolkningen för att kunna bevara kulturarv. Ett kulturarv har inte någon mening om det inte är förankrat i dem som behöver och använder det. Konservatorer måste göra sitt arbete synligt för att samhället ska förstå vad det är vi gör och nyttan med det. Inte minst i det multikulturella samhället är det inte heller givet vad som ska bevaras och konserveras eller vad som är kulturarv för olika grupper, inte heller förhållningssättet till detta kulturarv är givet. Det här är ju frågor som är aktuella inom kulturarvssektorn i stort och som diskuteras även i Sverige där man sätter invanda tankemönster i fråga och museerna kan sägas befinna sig i någon slags identitetskris.

Ett kulturarv kan bara överleva om lokalbefolkningen blir involverad

Inte minst i s.k. utvecklingsländer står det klart att ett kulturarv bara

kan överleva om lokalbefolkningen blir involverad i dess bevarande, vilket visar sig i kriser och ofredstider. Man måste vara mer lyhörd för vad lokalbefolkningen har för relation till kulturarvet. I globaliseringens spår börjar nya röster göra sig hörda som kanske sätter den gängse västerländska världsbilden något på huvudet, vilket är uppfriskande och nödvändigt. Dessa länder börjar förhoppningsvis att själva ta ansvar för och känna glädje och stolthet över sitt kulturarv och skaffar sig egen kompetens på området. En förutsättning är nog ändå att de nödvändigaste grundvillkoren är uppfyllda i form av fred och tillgång på mat och ett någorlunda fungerande samhälle, annars får lätt mer akuta överlevnadsfrågor prioritet. Detta avspeglades i berättelser från olika delar av världen under mötet på ett intressant sätt. Det var berättelser både med utifrånperspektiv och inifrånperspektiv.

I den rika världen kan man nästan säga att förhållandena är de motsatta, det stora intresset för att ta del av kulturarvet på de "fina" museerna sliter på föremålen och utsätter dem för risker. Där kan utvecklande av och användning av ny teknik vara intressanta möjligheter, man kan t.ex. låta publiken följa med dag för dag i ett konserveringsprojekt av en Rembrandt-målning via webben och man bör bejaka det intresse hos allmänheten som finns. Konservatorn bör bli mer kommunikativ och det går inte an att stänga in sig på sin konserveringskammare och tro att man ska få vara i fred med det.

Ett annat tema i plenum var planering för katastrofer, som tyvärr verkar hända mer och mer ofta, troligtvis delvis på grund av mänsklig påverkan på vår jord. Ett projekt som gjorde särskilt intryck på mig presenterades av Nevra Eturk från Turkiet och konkretiserade vad det innebär att jobba med riskvärdering och katastrofplaner i ett land där 96 % av arealen är i riskzonen för jordbävning. Det gick alltså ut på att förebygga jordbävningsskador. Det känns hoppgivande att någon tar tag i frågorna och försöker att göra något innan katastrofen inträffar.

Arbetsgrupperna

I arbetsgruppernas olika sessioner kunde man välja tema efter intresse. Inom området grafiska dokument var det framför allt forskningen om järngallusbläck och bläckfrätning som dominerade. Det nyligen avslutade EU-projektet InkCor redovisade sina hittills uppnådda resultat. Det finns fortfarande ingen otvetydigt rekommendabel metod men man anser sig ha en inom räckhåll som kommer att lanseras i form av ett patenterat antioxidationsmedel som man kommer att kunna köpa. Det är ett faktum som inte riktigt går i linje med den etik man har inom konserveringsområdet, dvs. att metoder måste kunna utvärderas och kontrolleras och att man inte ska använda material som man inte har full kunskap om till konservering. Å andra sidan är det inte det första eller enda tillfället där man litar sig till kommersiella produkter och man får lita sig till att den föregå-

ende forskningen har gjort ett bra jobb och vara vaksam på eventuella biverkningar.

Ett annat EU-projekt som redovisades var det s.k. IDAP-projektet, dvs. Improved Damage Assessments of Parchments där man utvecklade metoder för att bedöma pergamentets nedbrytningsnivå. Det är en spetsforskning som kan tyckas hålla på med lyxproblem i en värld av krig och katastrofer, men som förhoppningsvis bygger upp kunskap för att ta hand om det kulturarv vi önskar bevara på ett bra sätt. Det finns en tendens till att det bildas ett gap mellan forskning och praktisk verksamhet, hur får man ut de nya rönen och hur kan man i praktisk tillämpning tillgodogöra sig en högre kunskapsnivå? Det är några led däremellan men man har ju tiden till hjälp. Ibland blir gapet extra tydligt när någon entusiastisk forskare redovisar ett forskningsprojekt som visar sig vara ett blindspår, t.ex. en metod som löser ett problem men som helhet är totalt oanvändbar för konservering av andra, för konservatorn uppenbara skäl. I andra sammanhang kan det vara en ren njutning att lyssna till exempelvis fördjupad forskning om pappers-tillverkning utan att det behöver handla om någon direkt matnyttighet som man kan gå hem och använda med en gång.

Preventiv konservering

Den preventiva konserveringens presentationer bjöd på många intressanta godbitar som man tyvärr missade om man som jag valde grafiska dokument, men där satt

vår byggnadsingenjör och lyssnade i stort sett kontinuerligt. Det handlade om byggnader, klimat, ljus, damm, utställningsteknik, riskbedömningar m.m. intressanta frågor. Det är något väldigt tilltalande att arbeta med preventiv konservering, det känns så tryggt att försöka att förebygga problem och få kontroll över tillvaron.

Sessionen som handlade om fotokonservering var inte så omfattande denna gången. En generell iakttagelse är att man ibland kan få ut överraskande mycket av att lyssna på något som inte direkt berör ens eget område. När allt annat var slut gick jag t.ex. på en session som handlade om behovet av gallring inom naturhistoriska samlingar som inkommit under en expansiv tid (på sextiotalet) men som inte varit så övertänkta och där det inte finns tillräcklig dokumentation för att samlingen ska ha sitt fulla värde. Metoder för gallring diskuterades, ett känsligt och svårt kapitel som många nog försöker att undvika. Att förstöra samlingar är ju normalt inte konservatorns uppgift, men det är nog en ganska relevant fråga om vi verkligen ska fortsätta ta hand om allt som samlats in och hur man går till väga för att eventuellt reducera i befintliga samlingar.

Konserveringens teori och historia

Under huvudrubriken Konserveringens teori och historia kunde man höra ett intressant föredrag om vad som hände med arkiv ute i Europa under andra världskriget. Inom konstområdet presenterades en fallbeskrivning som berörde frå-

gan när man ska fysiskt och estetiskt dödförklara ett konstverk på grund av skador. Exemplet var en yllekostym av Joseph Beuys som ätits upp av mal bortom all reparation och där man bedömde att ett ersättande av kostymen inte skulle fungera, varefter resterna av kostymen överfördes till arkivet som en dokumentation av det ursprungliga konstverket som alltså dödförklarades.

Det var förstås ordnat en massa aktiviteter också utanför sessionerna, bl.a. på de närbelägna museerna på kvällstid och en eftermiddag var det utflykter till olika museer. En fördel i Holland är ju att det är ganska nära till allt. Under luncherna hann man knyta nya kontakter och friska upp de gamla. Som konservator, sedan länge verksam inom arkivområdet och numera också med Arkivvetenskap i utbildningsbagaget, så tyckte jag det var väldigt kul att vara mitt i konserveringens stormöga och återknyta bekantskapen med den världen i ett så högkvalitativt sammanhang, där det fanns någonting att hämta för alla och oftast mer än vad man hann lyssna på.

Preprints var två tjocka tegelstenar som orsakade övervikt för många på flyget, men som kan vara bra att läsa i när man kommit hem. De innehåller också motsvarande information på CD. Det finns alltså möjlighet för dem som inte kunde resa till Haag att i efterskott följa upp en del av mötets innehåll. ♦

Skribenten är 1:e konservator.

Digitalarkivet

– etter 8 år

Yngve Nedrebø

Digitalarkivet (DA) (<http://digitalarkivet.no>) vart opna 23. januar 1998 som ein nettstad for utlegging av databasar bygde på historiske kjelder. Nettstaden kom som resultat av eit mangeårig samarbeid mellom Historisk institutt, Universitetet i Bergen og Statsarkivet i Bergen, og bygde på dataløysingar utvikla og vedlikehaldne av førsteamanuensis Jan Oldervoll ved Historisk Institutt.

DA, som vart lansert på eit tidspunkt då interessa for Internett var stor og aukande, fekk solid presseomtale, og vart etter kort tid ein nettstad med relativt stor trafikk. Ved åtteårsjubileet 23. januar 2006 hadde teljeverka registrert 275,4 millionar søk sidan oppstarten.

Den norske kulturministeren

fastsette 25. mars 1998 at det materialet som var produsert av Teleslekt (Nasjonalbiblioteket) skulle overførast til DA ved utgangen av mai 1998. Det omfatta databasar med storparten av dei nasjonale folketeljingane 1865 og 1900. Samstundes vart det garantert midlar for at to av registreringseiningane i Teleslekt kunne overførast til Arkivverket og sikre at registreringsarbeidet kunne halde fram.

Etter ein prøve- og prosjektperiode på fire år vart nettstaden DA gjort permanent og underlagt Arkivverket. DA skal vere Arkivverket sitt prosjekt for utlegging av digitaliserte kjelder, og for å formidle kjeldeinformasjon frå Arkivverket. Informasjonen som vert lagt ut for søk skal vere kvalitetssikra.

Organisering

DA er plassert ved Statsarkivet i Bergen. Det er to registreringseiningar, ei på Voss med seks tilsette, og ei i Stavanger med fire tilsette. Dei arbeider no med registrering av 1910-teljinga, som skal vere klar for utlegging på nett når den vert opna for innsyn i 2010.

I tillegg til registreringseiningane har DA to stillingar plassert ved Statsarkivet i Bergen for å ta seg av drifting og administrasjon.

Til å rettleie og rådgje DA vart det i 2002 oppnemnd ei referanse-

gruppe med representantar frå universiteta i Oslo, Bergen og Tromsø, i tillegg til frå institusjonar i Arkivverket. Riksarkivaren oppretta i 2004 eit Digitaliseringsutval for Arkivverket. Utvalet skal trekke opp linene og rammene for den totale digitale formidlingsverksemda i Arkivverket og evaluere igangsette tiltak. I 2005 fekk Digitalarkivet ein redaksjon med tre medlemmer, alle frå Arkivverket

Registreringsarbeid

DA sine registreringseiningar gjorde seg i 1998 og 1999 ferdige med arbeidet med folketeljingane 1865 og 1900, og fekk etter det arbeid med registrering av emigrantprotokollane. Frå 2002 har dei arbeidd med registrering av 1910-teljinga. Så langt er området frå Vestfold rundt Sørlandet og Vestlandet til Nordland, og innlandsfylka Hedmark og Oppland, ferdig registrert. Registreringa av listene frå Kristiania (Oslo) kjem i gang i 2006. Arbeidet med 1910-teljinga vil ventleg ta mesteparten av kapasiteten til registreringseiningane fram til 2008. Registreringssentralen for historiske Data (RHD) har vore med på arbeidet med folketeljingane 1865 og 1900, og er med på registreringsarbeidet med 1910-teljinga og. Dei har arbeidd med det nordlege Noreg.

DA har vore sentral i utarbeiding av ein standard for kyrkjebokregistrering. Den vart lansert tidleg i desember 2006 under namnet KYRRE.

Digitalpensjonatet

Digitalpensjonatet vart oppretta i oktober 1999 som eit tilbod til personar og institusjonar som vil legge ut sine registrerte databasar i søkesystema til DA. Dette er filar der dei som har laga dei, har ansvaret for kvalitetssikringa av innhaldet, medan det redaksjonelle ansvaret ligg hos DA. Det er no 136 ulike „rom“ i Digitalpensjonatet, og om lag halvparten av alle nye filar som vert lagde ut, høyrer heime her.

Utlagt materiale

I DA låg det ved utgangen av 2005 ute 3337 filar, av desse var 330 lagt ut i 2005. Materialet omfattar folketeljingane 1801, 1865 og 1900, i tillegg til at databasar til emigrantprotokollane ligg der. Riksarkivaren har ei avtale med DIS Norge (Data i Slektsgransking) om registrering av kyrkjebøker, og meininga er at ein etter kvart skal få lagt ut databasar til alle dei norske kyrkjebøkene. Til no er det lagt ut nesten 1000 databasar frå kyrkjebøker.

Digitale bøker

Dette er ei teneste for utlegging av digitalfotograferte bilder av bøker eller kjelder. Bileta som ligg ute kan det bladast i, og frå innhaldsoversikta kan ein hoppe fram til den staden i boka ein vil, nett som i ei vanleg bok. DA tek i mot slike bøker både frå Arkivverket og frå gjester i Digitalpensjonatet. Det ligg no ute i underkant av 100 slike bøker, og det kom 39 nye i 2005. Stort sett gjeld dette gamle bøker som det elles er vanskeleg å finne, og som kan vere til direkte hjelp for brukarane av DA.

Trafikken og brukarane

Teljeverka til DA registrerte i 2005 nesten 43 millionar søk. Men det var ein nedgang på nesten 10 millionar søk frå 2004. Det er grunn til å tru at endringar i søkesystema står for ein del av nedgangen i trafikk. Frå november 2004 kan ein ved hjelp av forenkla søk søke på fleire variablar samstundes. Trafikken er størst i vintermånadene, og minst om sommaren.

Storparten av dei som brukar DA er norske, men brukarar frå Nord-Amerika utgjer om lag 30%, og i overkant av ein prosent kjem frå Sverige, og ei litt mindre gruppe frå Danmark. Kvar dag har vi inne brukarar frå rundt 20 ulike land.

Slektsgranskarane dominerer i brukargruppa, men vi kan nok sjå for oss at vi kan utvide brukargruppa ved å presentere eit vidare spekter av kjelder. Det vil komme ei omfattande digitalisering av kjelder frå andre verdskrig i åra som kjem, og dersom vi kan legge ut tingleingsinformasjon som no er å finne på mikrofilm (panteregister opp til om lag 1950, og pantebøkene til 1935), vil venteleg interessere nye brukarar. Det er difor grunn til å tru at DA kjem til å vekse i åra som kjem, og at talet både på filer og brukarar kjem til å verte større enn i dag.

Debattfora

Med mange nye brukarar, og brukarar som frå før hadde liten kjennskap til materialet i Arkivverket, vart det naturleg at det kom mange spørsmål til nettstaden. Mange av spørsmåla vart stadig gjentekne frå mange ulike brukarar, og det vart naturleg å sjå etter om ein ikkje kunne finne meir effektive måtar å gje svar på spørsmåla. Det førte til at det i 1999 vart oppretta tre opne fora på Internett,

der brukarane kunne rette spørsmål eller komme med kommentarar om søkesystema, om kjeldene eller om generell eller spesiell informasjon. Seinare er desse spørsmåla samla i to fora: eit Arkivforum (spørsmål til og om DA og kjelder i Statsarkivet i Bergen), og eit Brukarforum, der brukarane spør og svarer. I desember 2005 kom det i tillegg eit eige forum for kjelderegistrering.

Det vart i 2005 lagt inn 8657 nye tema, skrive 6527 innlegg, og det vart opna 1 946 884 debattar for lesing. Talet på spørsmål og innlegg har auka frå år til år.

Skanna kyrkjebøker

Arkivverket skaffa i 2004 ein mikrofilmskannar, og det vart sett i gang skanning av kyrkjebokfilmane. Dei norske kyrkje- og klokkebøkene frå 1623 og så langt opp i tid dei er tilgjengelege for brukarane (til om lag 1920/1940) er mikrofilma. Mikrofilminga har vore gjort i fleire omgangar, frå mormonane (Jesu Kristi Kyrkje av Siste Dages Heilage) starta opp like etter andre verdskrig, til Arkivverket tok hand om filminga frå 1993 av. I alt er det snakk om 1,85 millionar mikrofilma kyrkjeboksider. Til no er om lag ein tredel av dette skanna, og arbeidet med å skanne og indeksere materialet vil halde fram til godt ut i 2007. Skanninga skjer i Riksarkivet, indekseringa i hovudsak ved statsarkiva.

Det nye tilbodet vart lansert i førstninga av november 2005. I snitt vart det gjort 104 132 søk i dette materialet kvar dag i november og desember. Etter kvart som det tilgjengelege materialet veks i omfang, og det vert brukbar dekking i alle delar av landet, vil venteleg trafikken her auke. ♦

Skribenten er statsarkivar i Bergen.

Guðmundur Hálfðanarson

En bog om folketællingen fra 1703

Manntalið 1703 þrjú hundruð ára. Greinar í tilefni afmælis. (Folketællingen 1703 trehundrede år gammel. Artikler i forbindelse med jubilæet.)
Redaktion: Eiríkur G. Guðmundsson og Ólöf Garðarsdóttir.

Islands Statistiske Departement og Islands Nationalarkiv. 141 sider. Sammenfatninger på engelsk.

Reykjavík. 2005.

ISBN 9979-876-06-9.

År 2003 var det 300 år siden, at der første gang var folketælling i Island, og det er i øvrigt det ældste register i verden, hvor alle beboere i et landområde, som nu danner et selvstændigt rige, er anført med navn, alder, stilling og bopæl. I anledning heraf arrangerede Islands Statistiske Departement og Islands Nationalarkiv en konference, hvor nogle videnskabsmænd diskuterede folketællingen fra forskellige synsvinkler. Indlæggene er trykt i denne bog, nogle med forbedringer, andre næsten uændrede.

I et instruktivt forord sætter redaktørerne Eiríkur G. Guðmundsson og Ólöf Garðarsdóttir udformningen af folketællingen i perspektiv til de strømninger, der fandt sted indenfor konstitutionsidéerne i Europa i sidste halvdel af det 17. århundrede, men med kameralisme og merkantilisme forøgedes myndighedernes interesse i ikke bare at registrere skattebetalere på deres landbesiddelser, derimod alle undersåtters navn, stilling og alder. Dette ses ikke kun på folketællingen 1703, men også i den danske stats forsøg på folketælling, både i Danmark og i Norge, foruden i nøjagtige folketællingsregistre i den franske del af Canada i årene 1666–1681, som Lisa Dillon gen-

nemgår i sin arktitel „Making a Nation“. Den kanadiske folketælling indeholder oplysninger, som er lig den islandske folketælling fra 1703, og skulle besvare nogenlunde samme spørgsmål, men den kanadiske folketælling dækker dog kun en begrænset del af Québecks indbyggere, dvs. de fransktalende kolonister. Dette minder os om det faktum, at folketællinger genspejler ikke bare samfund, „som de er“, men præges af de klassificeringssystemer hos myndighederne, som anfører, hvem der skal tælles med, og hvordan de skal fordeles i grupper.

Resultaterne i Ólöf Garðarsdóttirs og Loftur Guttormssons arktitel „Fattiglemmer i folketællingen 1703“ understreger dette faktum. Der studeres den fattigste gruppe islændinge eller dem, der modtog fattighjælp. I folketællingen udgjorde de et utrolig stort antal, og faktisk var magthavernes bekymringer over „mangel på fødemidler og subsistensløshed hos en stor del af almuen efter langvarende kuldeperiode“ netop en af de største grunde til folketællingen (85), og derfor rettedes optællernes øjne især mod denne gruppe. Lofturs og Ólöfs gennemgang viser tydeligt, at det næppe er muligt at stole blindt på folketællingens grupperinger, for både var metoderne ved registreringerne meget forskellige mellem områder og brugen af begreber meget flydende. Dette gør enhver sammenligning af antallet af fattiglemmer mellem landsdele eller mandtal meget usikker, hvilket minder os om, at alle statiske rapporter – ikke mindst fra før i tiden – må tages med et vist forbehold.

I skriftet er der to artikler, som

omhandler udførelsen af folketællingen, og hvilket lys det kaster over islandsk bygdehistorie og kommunal ledelse. Som Eiríkur G. Guðmundsson og Björk Ingimundardóttir påpeger i sin artikel „Folketællingen 1703 – en afspejling af samfundet“, så er der meget, er ikke er udforsket i den sag. Det må dog vække opmærksomhed, hvor problemfrit folketællingen trods alt gik for sig, ikke mindst, når man tænker på, at der ikke var tradition for denne slags rapporter i Island, forvaltningen bestod af få mennesker, og al samfærdsel i landet var i en meget slem forfatning. Der er dog ikke noget, der tyder på andet, end ad folketællingen giver et nogenlunde sikkert billede af folkemængden i Island, selvom der uden tvivl er visse huller i optællingen, som Helgi Skúli Kjartansson peger på i en interessant artikel om tavse kilder, hvor han påviser, så der ikke hersker tvivl derom, at den store gård Viðey så sandelig ikke

var en ødegård, selvom den mangler i optællingslisterne fra 1703.

Til sidst er der to artikler i artikelsamlingen, som ikke direkte handler om folketællingens værdi som kilde, men ser på den i bredere sammenhæng. Det var en meget stor fordel at få den engelske statistiker John Hajnal til at holde tale på konferencen, for der er højst sandsynlig få, som har haft så stor en andel i at henlede opmærksomheden på folketællingens værdi i international samfundsvidenskab. I sin artikel „Spå fremad i pyramider“ bruger Gísli Gunnarsson oplysninger fra folketællingen og andre samfundsvidenskabelige data fra det ældste stadium i statiske rapporter i Island med hjælp fra indbyggerantalsmodel fra nutiden til at spå i befolkningsantallets udvikling i en periode, man ikke har nogle tal fra. Artiklen er et interessant forsøg på at læse mellem linjerne i kilder, og viser tydeligt, at samfundvidenskaben er langt fra at være døde udregninger.

I helhed er denne bog et eksempel på det faktum, at arkiver er kilder til levende historie. Selv kilder, som er velkendte, er åbne for nye fortolkninger og genfortolkninger. Hvad angår samfundsvidenskaben, skaber den rige tradition, der er for befolkningsregistreringer, en særstilling for Norden, som den islandske folketælling fra 1703 minder os om. Forhåbentlig vil denne bog animere forskere til yderligere undersøgelser og udgivelse af disse kilder i fremtiden. ♦

Skribenten er professor ved Islands Universitet

Proveniensprinsippet

i konflikt med politiske interesser

Eli Fure: *Alt til Norge. Den svensk-norske arkivsaken 1895–1952*.

119 sider.

Universitetsforlaget 2005.

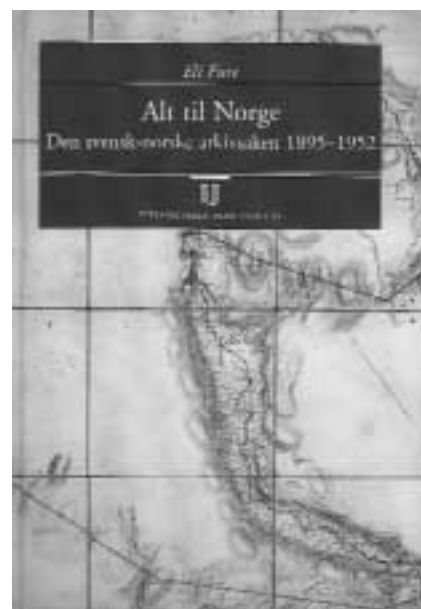
ISBN-10: 82-15-00929-8.

Først når faglige prinsipper kommer i konflikt med hensynet til andre vesentlige interesser, får en sett hvor godt rotfeste prinsippene har. Denne vesle boken på drøye hundre sider, som er skrevet av avdelingsarkivar Eli Fure i det norske Riksarkivet, handler om en slik konflikt i forbindelse med den svensk-norske arkivsaken etter unionsoppløsningen i 1905.

Saken, som kan synes ganske bagatellmessig, gjaldt et norsk krav om å få overført et par eldre grensekart og en del traktater. Kravet ble imidlertid framsatt på 1890-tallet, altså mens unionsstriden var i ferd med å toppe seg. Saken berørte dermed nasjonale følelser hos begge parter og ble behandlet på høyt politisk nivå helt til den ble avsluttet nær 60 år senere, i 1952.

Da saken ble aktuell, var proveniensprinsippet i ferd med å bli etablert som det rådende arkivteoretiske prinsippet i de nordiske land. Den svenske riksarkivaren ble fra første stund en aktiv aktør i saken og holdt seg naturlig nok også til hensynet til proveniensprinsippet i sin argumentasjon mot det norske kravet. Nordmennene på sin side argumenterte lenge mer ut fra folkeretten, og først utpå 1920-tallet ble den norske riksarkivaren trukket inn i saken. I motsetning til sine svenske kolleger, hadde de norske riksarkivarene tydelige

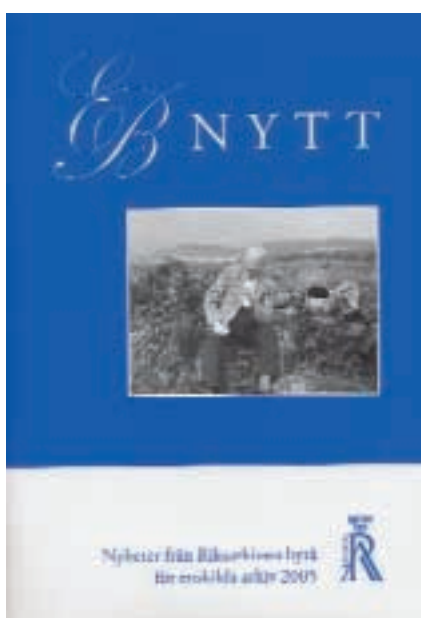
Kåre Olsen

problemer med saken. I ettertid er det interessant å se hvordan de gjennom flere tiår forsøkte seg med heller tvilsomme arkivteoretiske manøvrer mellom hensynet til arkivteoretiske prinsipper og nasjonal-politiske interesser.

Her skal verken spørsmålet om det var noe saklig grunnlag for det norske kravet eller hva som ble utfallet i saken, avsløres. Boken er nemlig ikke bare arkivfaglig interessant, men faktisk også spennende! ♦

EB-nytt. Nyheter från Riksarkivets byrå för enskilda arkiv 2005

EB-nytt, Nyheter från Riksarkivets byrå för enskilda arkiv 2005.
Redaktör Lars-Olof Welander.
Sundbyberg 2005. 72 sidor.
ISSN 1402-084x

Temat för 2005 års upplaga av EB-nytt är arkiv, bibliotek och samlare. Lena Ånimmer beskriver historien bakom tillkomsten av några av Riksarkivets äldre enskilda samlingar, som oftast haft en invecklad och brokig bakgrund. Synen på ett enskilt arkiv som en sluten enhet, dvs proveniensprincipen, är en självklarhet bland arkivarier men är en uppfattning som inte är lika självklart bland samlare. Många unika arkiv har tillkommit genom nitiska samlare, men lika många unika arkiv har splittrats av lika nitiska samlare. I synnerhet handskriftssamlare och sk autografsamlare som genom auktioner och byten kompletterade sina samlingar.

Lena Ånimmer, Rolf Linde och Carl-Michael Raab ger i sina artiklar flera belysande exempel på hur detta gått till i olika kända fall, exempelvis Åkerösamlingarna samt Skoklostersamlingarna 1. Samlingarna har sedan donerats till Riksarkivet.

Flera av samlarna var adelsmän ofta med ett specialintresse eller ett eget släktarkiv som successivt ökades genom arv, köp och byten. För många var samlandet en livsstil där strävan var att försöka skapa stora och kompletta samlingar inom sina respektive områden. Flera av samlarna hade även stora boksamlingar som ofta låg i linje med dåtida ideal. Både Ånimmer och Linde pekar bland annat på den dubbla aspekten med samlarnas verksamhet. Å ena sidan innebär det att unika dokument tagits om hand och bevarats. Å andra sidan har samlandet inneburit att äldre unika arkiv splittrats eller att samlingen skingrats efter samlarens död.

I några av artiklarna får läsaren inte endast beskrivningar av hur samlingar tillkommit, utan även en inblick och bakgrund till samlarintressets uppkomst. Hit hör Carl-Michael Raabs skildring av Erik Posse och dennes heraldiska samling samt Lena Ånimmers skildring av O.R. Landelius och Axel Paulin, bägge hängivna samlare av material av och om utlandssvenskar. Här finns en underhållande läsning om Pauli som i sin samlariver inte drog sig för att använda sig av lite udda metoder i sin strävan att få material om äventyraren

Helene Gebele

Edelhjerta, alias Emanuel Sundelius och dennes liv och leverne runt om i världen. Bland annat lät Pauli annonsera i tidningar efter uppgifter men tog även hjälp av ett medium och anordnade seanser.

Arkiv som samtidigt innehåller unika samlingar är oftast mycket fascinerande. Ellinor Melander skriver om Sveriges pressarkivs stora samlingar, föremål och bibliotek. Katalin Gere skriver om Samfundet för hembygdsvård och dess rika bildarkiv från ett svunnet Sverige. Materialet utgör ett utmärkt forskningsunderlag. Samfundets ideologiska utvecklingshistoria är en givande läsning på samma sätt som Nina Linders skildring av Svenska turistförningens tillblivelse och publikationssamling.

Thomas Lundgren och Klara Lutti har även bidragit med några kortare artiklar om Kristdemokraternas arkiv samt några av de idrottsarkiv som finns i Riksarkivet.

EB-nytt 2005 avslutas på sedvanligt sätt genom att rapportera vad som skett inom olika verksamhetsområden, såsom nyheter, förändringar samt nyförvärv. ♦

Skribenten är fil mag i biblioteks- och informationsvetenskap.

Landsarkivet i Visby 1905–2005

Landsarkivet i Visby 1905–2005,
Arkiv på Gotland 3, 395 sidor.
Redaktör Tommy Sundberg.
Visby 2005. ISBN 91-85716-95-2.

I Sverige har det kommit många jubileumsböcker om arkivinstitutioner som fyller år under de sista åren. Nytilskottet kommer från Visby. Gotlands landsarkiv fyllde nämligen 100 år under 2005. År 1905 på våren utnämndes Oscar Vilhelm Wennersten till föreståndare för Arkivdepån i Visby. Sveriges riksdag hade år 1903 fattat beslut om att inrätta en arkivdepå i kronomagasinerna vid Slottsbacken. År 1946 fick arkivdepån namnet länsarkiv och år 1958 ändrades namnet till landsarkiv. Till vardags talar man alltid om "arkivet" enligt bokens redaktör Tommy Sundberg. Nu firas de 100 åren med en gedigen bok om gotländsk arkivvård under dessa år. Alla artikelförfattare har anknytning till arkivväsendet och många av dem till det

gotländska landsarkivet. Boken har också ett rikt bildmaterial, vilket gör den rolig att titta i. Flera av bokens artiklar handlar just om fotografier. "Bakom och framför kameran" av Maria Larsson och Jan Östergren, båda verksamma vid landsarkivet, berättar både om fotografier och om fotografer. Walde-

Maria Nordström Jarnryd

mar Falcks bidrag handlar om hans egna fotografier. Spännande är också tidigare statsheraldiker Clara Nevéus bidrag om "Ett sigill på villovägar". Kommunarkivarie Elisabeth Siltberg berättar om kommunarkivet under rubriken "Gotlands kommunarkiv Landsarkivets 27-åriga syster". Elisabeth skriver också om framtiden i "Arkivcentrum Gotland". Landsarkivarie Tryggve Siltberg medverkar naturligtvis med flera bidrag. Han skriver bla om tidigare nämnda Waldemar Falck. Tryggve är också ofta förekommande på bild, i olika åldrar, olika midjemått och med och utan skägg. Det är bara att konstatera att han alltid är sig lik. För den nyfikne innehåller också boken register över anställd personal genom tiderna på både landsarkivet och kommunarkivet. En mycket trevlig jubileumsbok. ♦

Neue Perspektiven ...

Neue Perspektiven archivischer Bewertung – Beiträge zu einem Workshop an der Archivschule Marburg. Veröffentlichungen der Archivschule Marburg, Institut für Archivwissenschaft.
Ed. Frank M. Bischoff og Robert Kretschmar. Nr. 42. 218 s. Marburg. 2005. ISBN 3-923833-01-6.

I skriftrækken *Veröffentlichungen der Archivschule Marburg* udkom fornylig *Neue Perspektiven archivischer Bewertung : Beiträge zu einem Workshop an der Archivschule Marburg*. Skrift er et konferenceskript og indeholder 8 foredrag og resume af

Baldur Bragason

debatten fra "Archivische Überlieferungsbildung heute Fachliche Grundsätze - fachfremde einflüsse" som blev holdt i Archivschule Marburg den 15. november 2004. Der mødtes ca. 110 tyske arkivarer.

Konferencens hovedtema var to spørgsmål: Hvilke faglige grundprincipper skal gælde i dag? Og hvordan skal man imødegå udefra kommende påvirkning, som drager dem i tvivl? ♦

Skribenten er specialist ved Islands Nationalarkiv.

Förteckning uppå erlagd betalning till skjutskyldige...

Jan Brunius

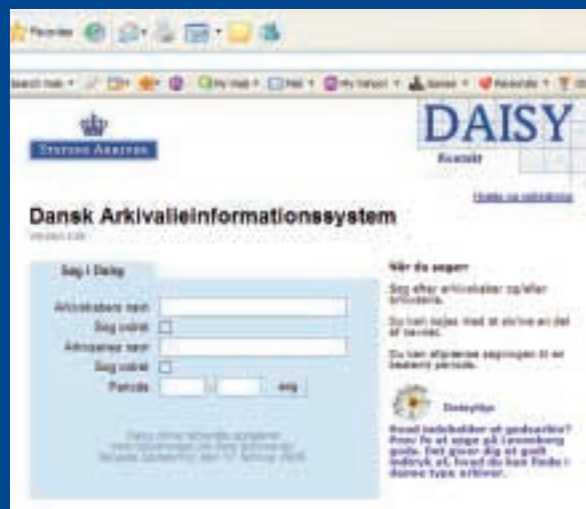
Böndernas medeltida plikt att svara för transporter av kungen och hans följe, kungsskjuts, fanns kvar ännu vid Oscar II:s resa i Medelpad i juni 1873. Bönderna fick 90 öre var för sin skjutsning. Handlingen är tagen ur Kungliga resor volym 128 som förvaras i Slottsarkivet.

Förteckning uppå erlagd betalning till skjutskyldige inom *Sköns* Socken
för verkställt Kungsskjuts den *19de i denna månad*
från *Sundsvall* till *Waller* : upprättad enligt
Königens Befälningstafel under Marche-Route af den *4de i denna månad Juni*

Herrnad	Person	Antal Skjuts	Antal Skjuts	Antal Skjuts	Antal Skjuts
		Med	Utan	Med	Utan
<i>Grönången</i>	<i>A. J. Hallberg</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>A. J. Hallberg</i>
<i>Hammar</i>	<i>J. Jöstström</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>J. Jöstström</i>
<i>Klänan</i>	<i>Per Eriksen</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Per Eriksen</i>
<i>Malen</i>	<i>C. Nylander</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>C. Nylander</i>
<i>Perge</i>	<i>Hans Westin</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Hans Westin</i>
<i>Khållst</i>	<i>Per Olof Sjöblom</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Per Olof Sjöblom</i>
<i>Stå</i>	<i>Kapten Åberg</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Kapten Åberg</i>
	<i>Jon Jönsson Ecker</i>	<i>3/4</i>	<i>1</i>	<i>30</i>	<i>Jon Jönsson Ecker</i>
	<i>J. J.</i>		<i>8</i>	<i>720</i>	

Attesteras. Sälängers Länsmanskontor den *30de Juni 1873*
W. W. W.

Læs om nye funktioner i det danske arkivalieinformationssystem, side 20–21

Indhold

Ombytta roller! <i>Intervju: Pertti Hakala</i>	3	Finnar, sovjetmedborgare, stamkrigare eller frändefolksförband? <i>Eric De Geer</i>	31
Internationell evaluering av det finländska arkivverket <i>Raimo Pohjola</i>	7	Kommentar <i>Lars Westerlund</i>	31
Arkivfackföreningen AAY fyllde 85 år <i>Tapio Bragge och Pekka Henttonen</i>	9	Nordiskt arkivförmedlingsnät tar form <i>Eva-Marie Sahlin</i>	33
Kulturarvspädagogikken og behovet for overblik, forskning og udvikling <i>Eva & Henrik Sjögren Zipsane</i>	10	Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik bildat <i>Eva-Marie Sahlin</i>	35
Besök från Egypten <i>Martin Utvik</i>	12	DLM Forum i Budapest den 5–7 oktober 2005 <i>Peter Sivervall</i>	36
Arkivdagarna 2006 <i>Maria Nordström Jarnryd</i>	13	Idrottsarkiv diskuterades internationellt <i>Klara Lutti</i>	40
Rigsarkivarens spalte: Norden og verden <i>Ólafur Ásgeirsson</i>	15	ICOM:s kommitté för konservering: “Our Cultural Past – Your Future” <i>Anna Fornäs</i>	42
Fra informationer til arkivalier – Statens Arkiver har udgivet en ny arkivhåndbog <i>Mette Hall-Andersen</i>	17	Institutionen: Digitalarkivet – etter 8 år <i>Yngve Nedrebø</i>	45
Daisy på nettet – Daisy.sa.dk <i>Inge Bundsgaard</i>	20	En bog om folketællingen fra 1703 <i>Guðmundur Hálfðanarson</i>	47
„Gemt er ikke glemt“ Projekt om struktureret emnesøgning <i>Leon Jespersen</i>	22	Proveniensprinsippet i konflikt med politiske interesser <i>Kåre Olsen</i>	48
Debat om bevarings- og kassationspolitik <i>Leon Jespersen</i>	25	EB-nytt. Nyheter från Riksarkivets byrå <i>Helene Gebele</i>	49
Forskningsseminar i nye lokaler i Riksarkivet <i>Gro Hendriksen</i>	26	Landsarkivet i Visby 1905–2005 <i>Maria Nordström Jarnryd</i>	50
Nasjonalt pop- og rockarkiv etableres i Norge <i>Maria Press</i>	27	Neue Perspektiven ... <i>Baldur Bragason</i>	50
Standardisering av arkivbeskrivelser <i>Torkel Thime</i>	28	Dokumentet: Förteckning uppå erlagd betalning till skjutskyldige ... <i>Jan Brunius</i>	51